ЧС(чув)
Н 63
20382.чув.

П. Н. Николаев

БУКВАРЬ

ЧĂВАШ КĔНЕКЕ ИЗДАТЕЛЬСТВИ

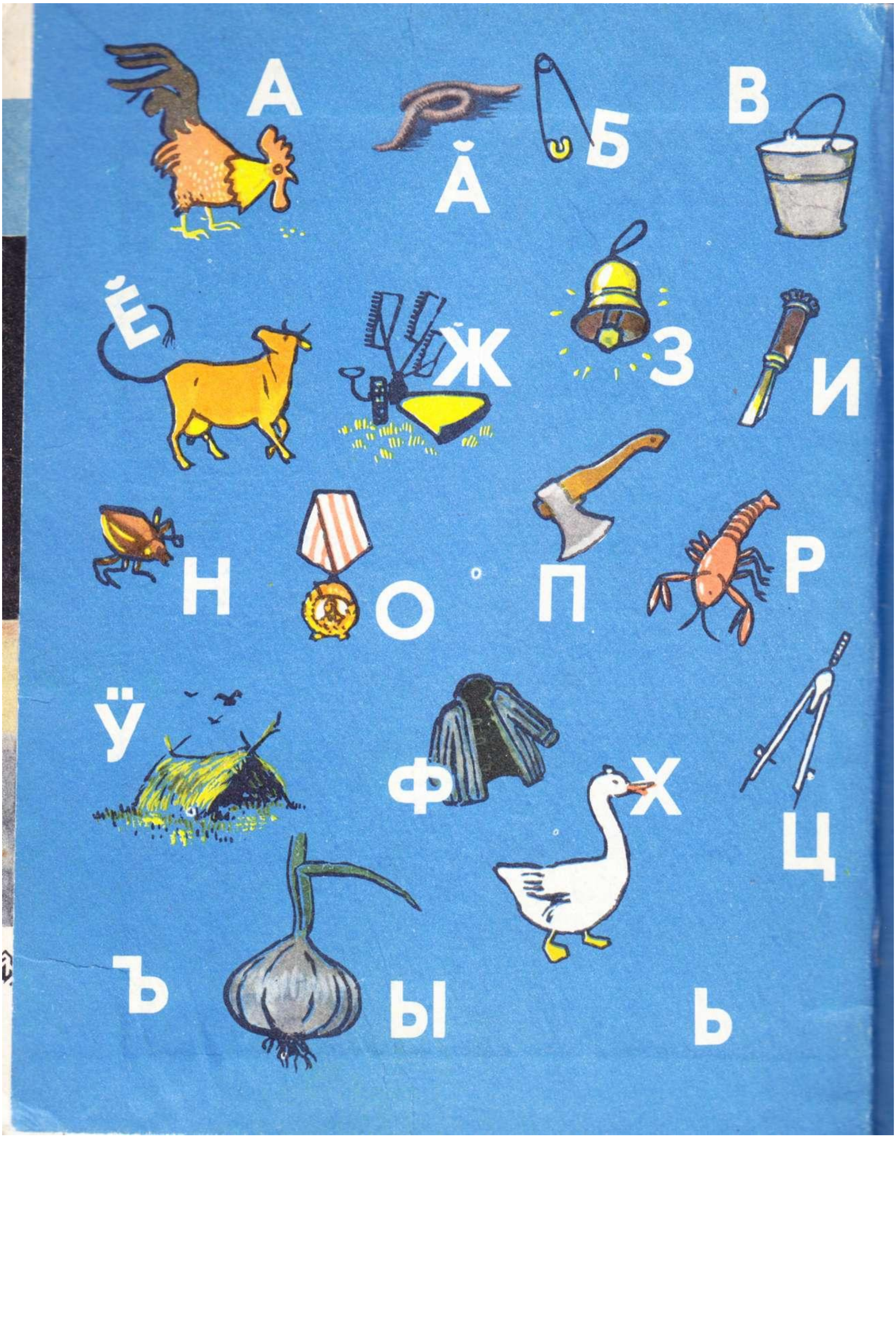
А
Ӑ
Б
В
Ё
Ж
З
И
Н
О
П
Р
Ў
Ф
Х
Ц
Ъ
Ы
Ь

Г
Д
Е
Ё
Й
К
Л
М
С
Т
У
Ч
Ш
Щ
Э
Ю
Я

КОНТРОЛЬНЫЙ ЛИСТОК
СРОКОВ ВОЗВРАТА

КНИГА ДОЛЖНА БЫТЬ
ВОЗВРАЩЕНА НЕ ПОЗЖЕ
УКАЗАННОГО ЗДЕСЬ СРОКА

Колич. пред. выдач ____________

Вос. тип. Т. 1 млн. З. 384—74

Кф
К ЧС(Чув)
Н63

П. Н. НИКОЛАЕВ

БУКВАРЬ

23-мӗш тӳрлетнӗ кӑларӑм

Кс

ЧӐВАШ КӖНЕКЕ ИЗДАТЕЛЬСТВИ
Шупашкар –1976

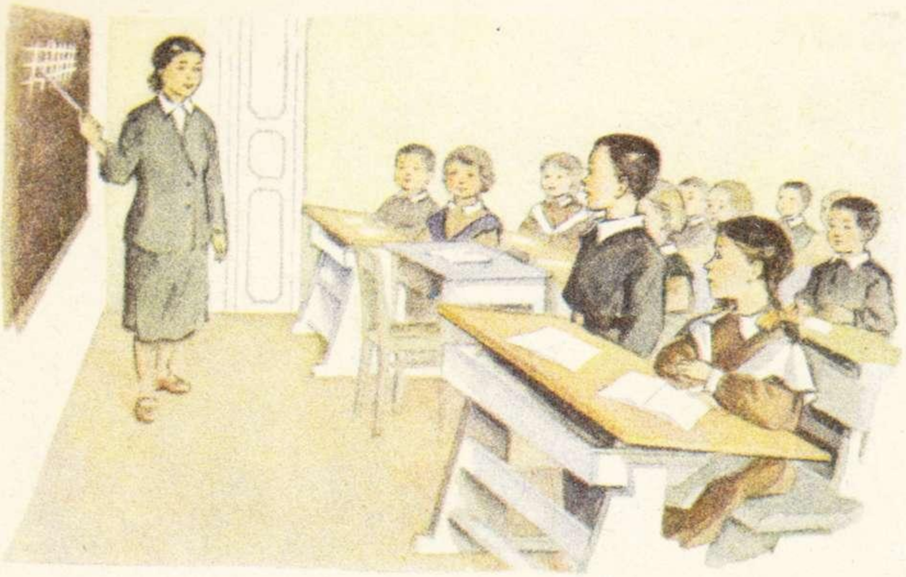

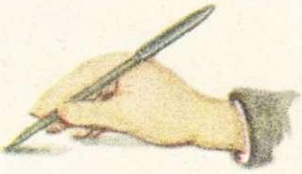

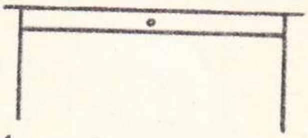

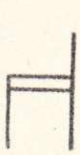

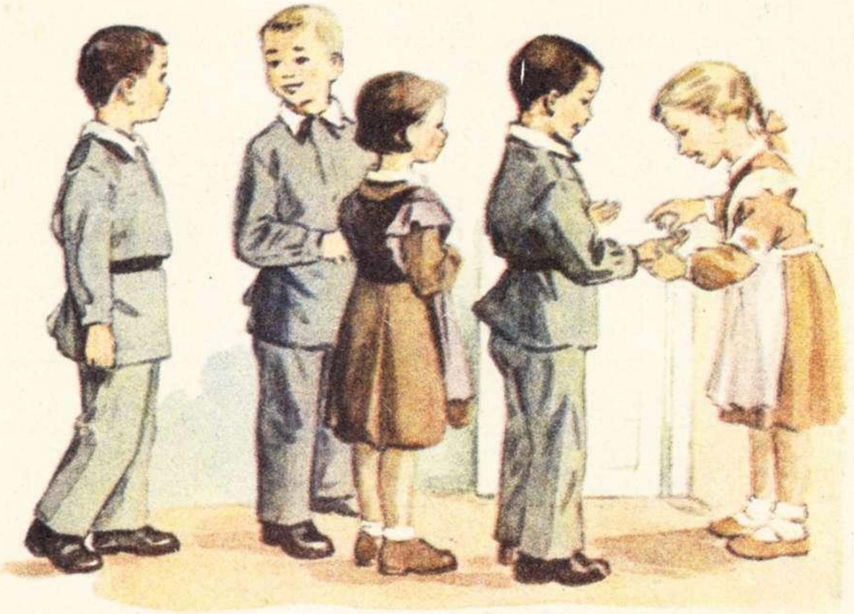

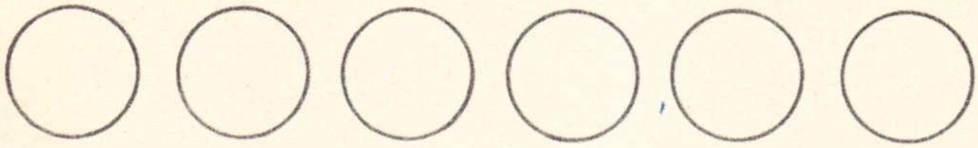

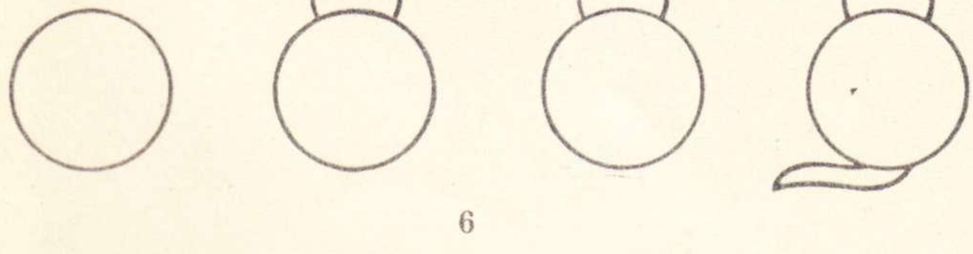

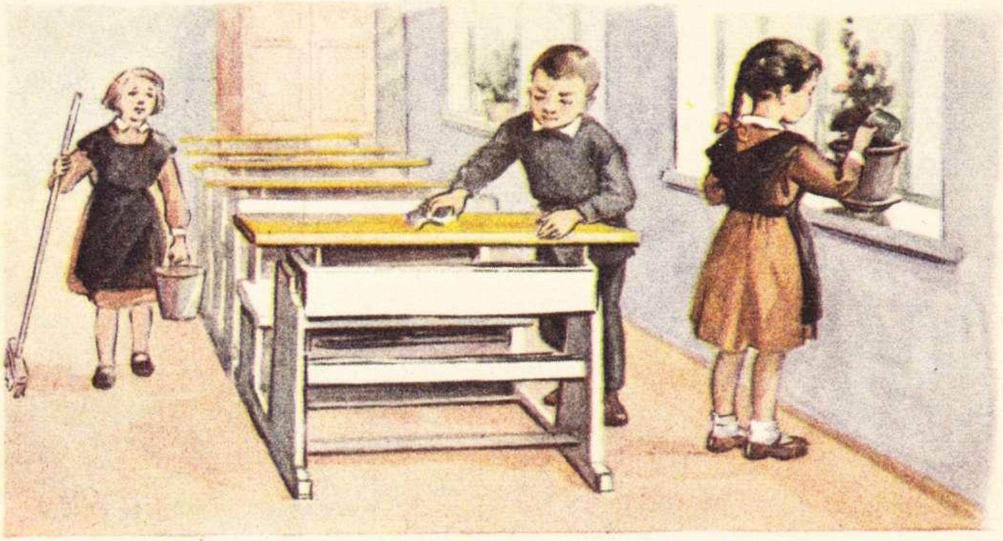

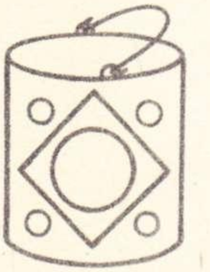

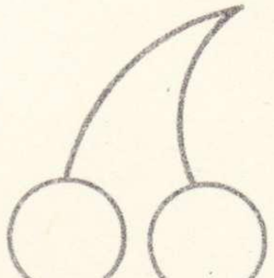

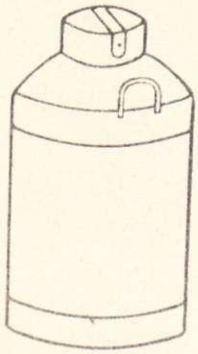

Аа

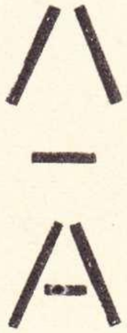

а-а-а!

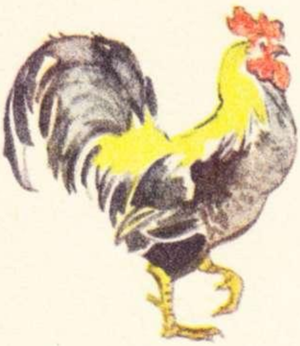

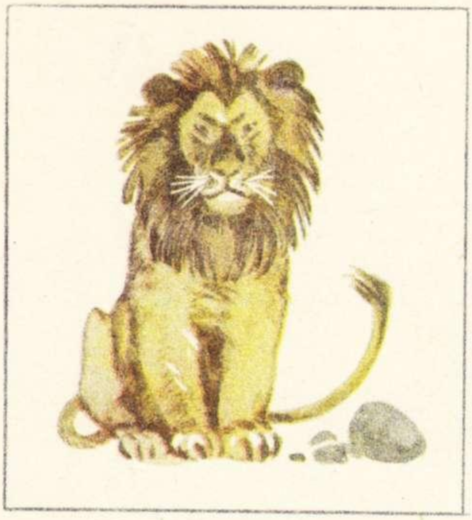

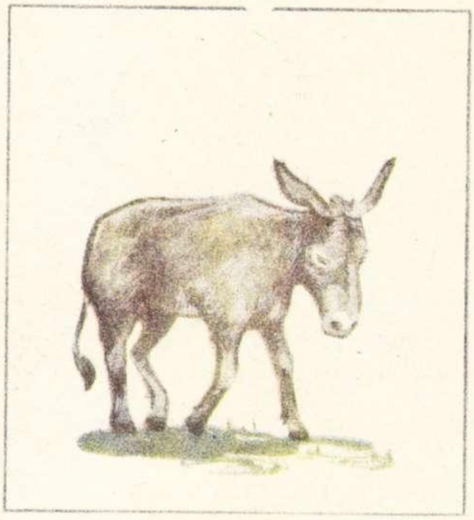

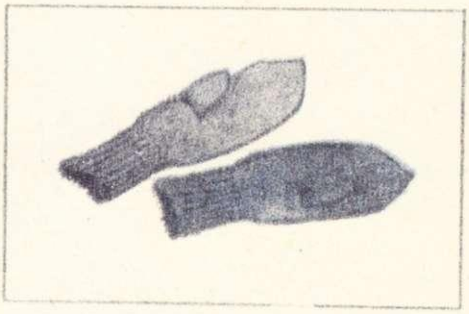

o o o ι ι ι o o o ι ι ι o o o ι ι ι o o o

a a a a a a a a a a a a a a a

У у

у-у-у!

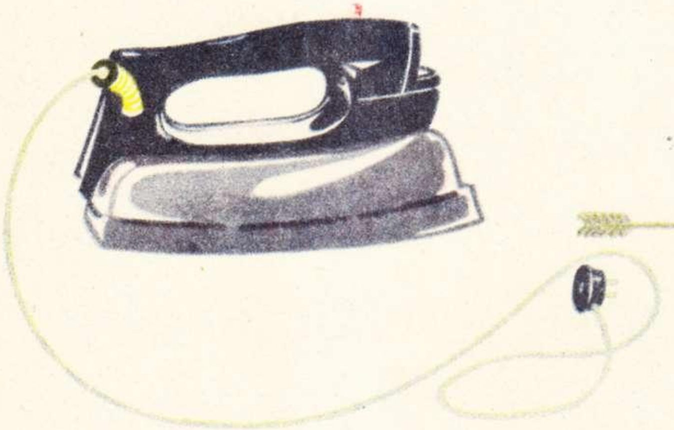

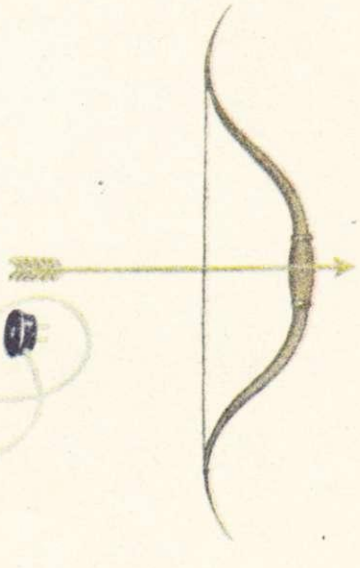

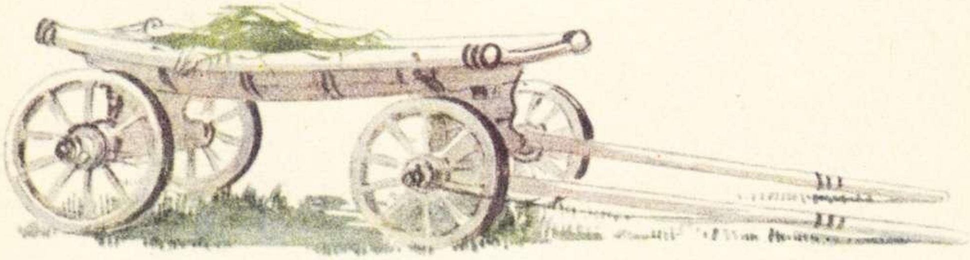

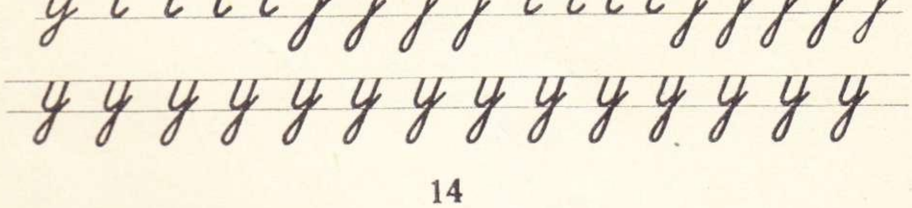

а-у!

а а а у у у а а а у у у а а а

ау ау ау ау ау ау ау ау ау

у-а!

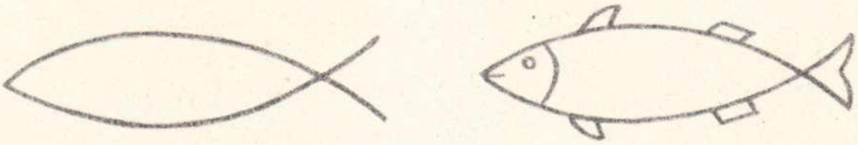

у у у у у у у у у у у у у

а а а а а а а а а а а а а

уа уа уа уа уа уа уа уа

Нн

ан!

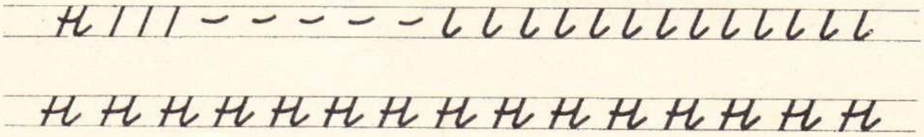

на!

ан	а-на
на	у-на

Ау, Анна!

Ан-на

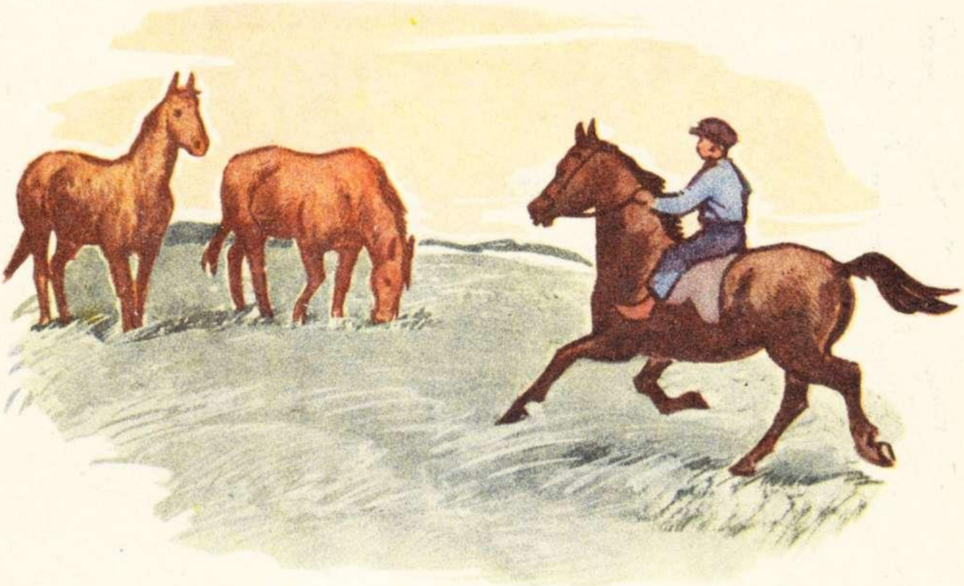

ну!

ан | на | ну

а | у | н

ан ан ан ан ан ан ан ан ан

на на на на на на на на на

ну ну ну ну ну ну ну ну ну ну

Лл

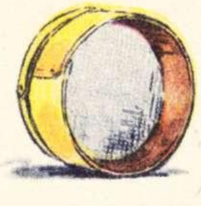

а-ла

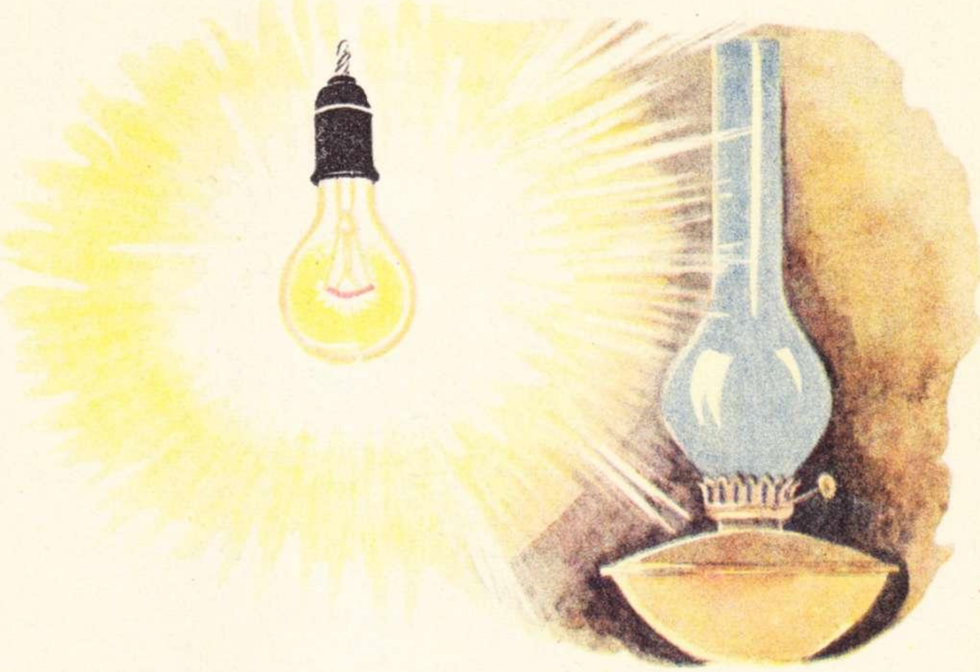

ала	.ла
алу	а.а
ула	ул.

а | у | н | л

л л л л л л л л л л л л л

ула ☐

ла | лу | на | ну | ау | уа | ал

л л л л л л л л л л л л л

Мм

ам! ам!

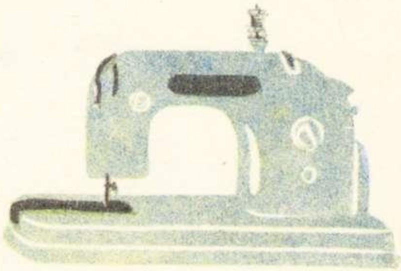

ам	ма-на	ман
ма	ма-ла	лум

му, му!

ан	му	ма-на
ау	ам	ул-ма
уа	ма	Ан-на

м

м м м м м м м м м м м м

Ан ман, Анна!

Анна манман.

Аа | Уу | Нн | Лл | Мм

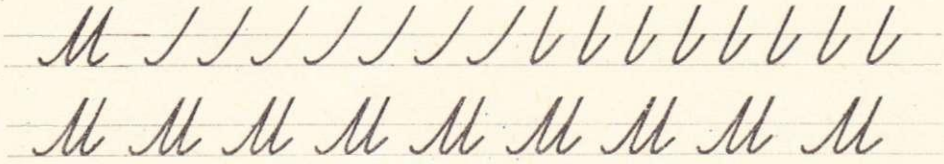

Ăă

у-лăм

ă-ман

ă-на	ан-лă	ă-ман
а-лă	ма-ла	у-лăм
а-ла	ал-ла	у-нăн

у-лăм	ăн-лан
ă-ман	ма-нăн
у-нăн	ал-лăн

Анна, ăнлан, ан ман!

ă ă ă ă ă ă ă ă ă ă ă ă ă ă

а-лă алă алă алă алă алă алă

Аа | Уу | Нн | Лл | Мм | Ăă

А А А А А А Ă Ă Ă Ă Ă

Ă-ман. Ăман. Ăман. Ăман. Ăман.

Рр

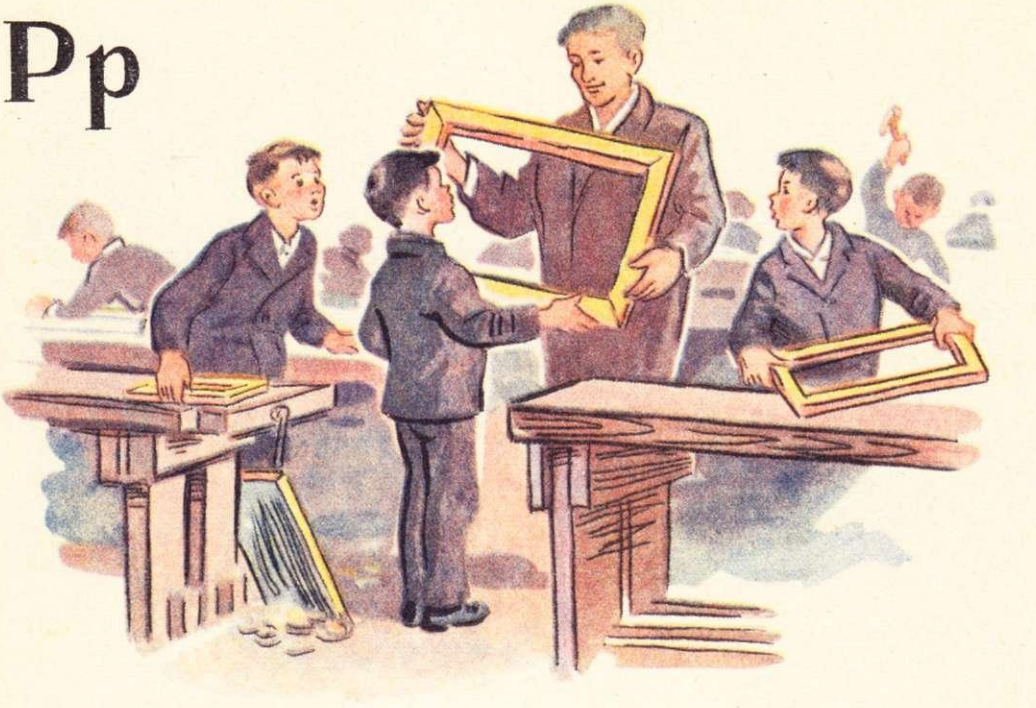

ра-ма

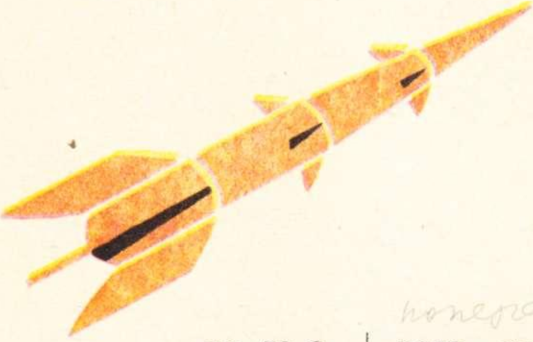

у-ра	ур-лă	у-рам
а-ра	нă-рă	а-ран

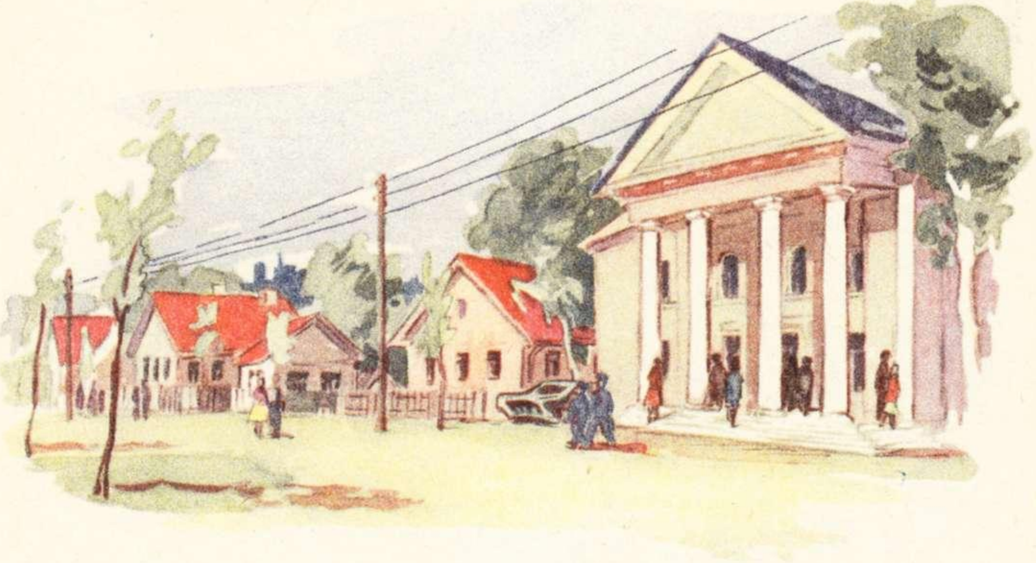

у-рам	ар-ман	у . а
ур-лă	Ра-ман	нă . à
нă-рă	лар-ман	у . ам

р

р р р р р р р р р р р р р р

ра-ма рама рама рама

Арман.

Раман, лар!
На арман!
Арман умра.

Р Р Р Р Р Р Р Р Р Р Р Р

Ра-ман. Раман. Раман урамра.

Хх

хур

ху-ран

ух!

ах	ху-ла	хум
ух	ху-лă	хул
ха	ху-ра	хам
ху	хă-ма	хал

Анна хула-ра.
Урам-ра халăх.

Ан хăра!

Раман урамра.
Ула хур урамра.
— Раман, на хулă!
Ан хăра, Раман!
Раман хăраман.

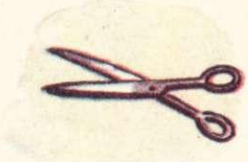

хэээээссссссхххх

ха-лăх халăх халăх халăх

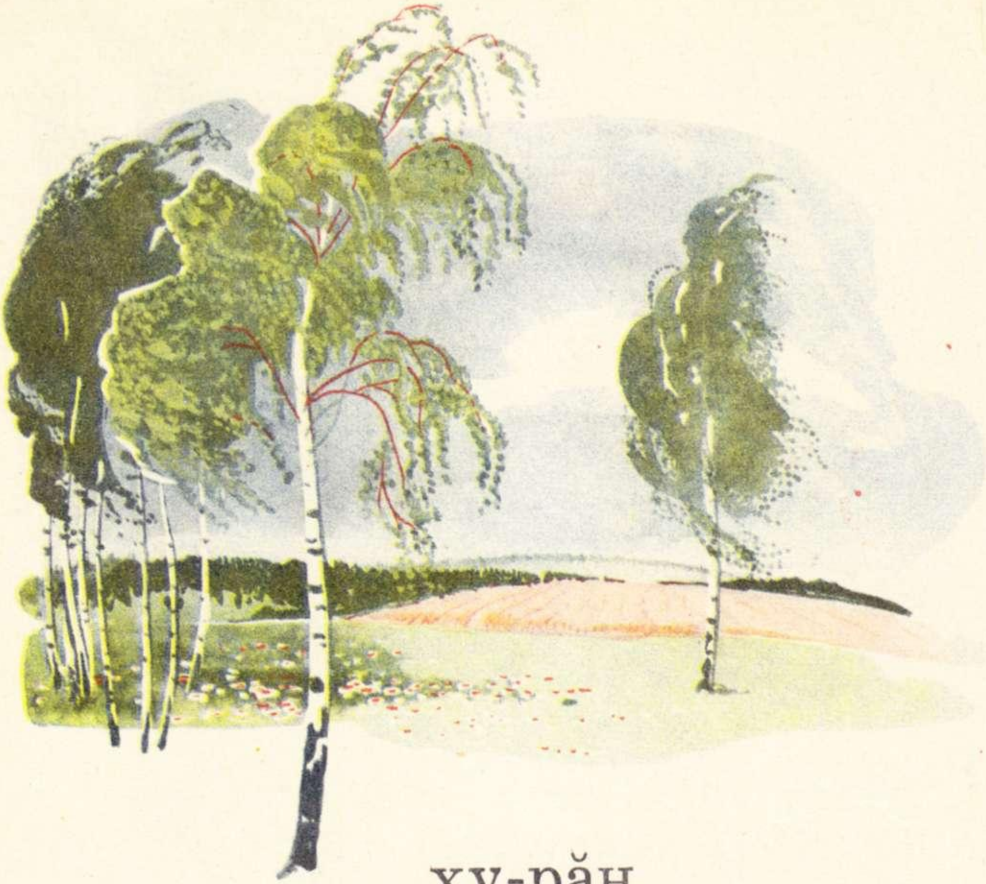

ху-рăн

а | у | н | л | м | ă | р | х

Х Э Э Э С С С С Х Х Х Х Х

Ху-рăн. Хурăн. Хурăн хăма.

Ыы

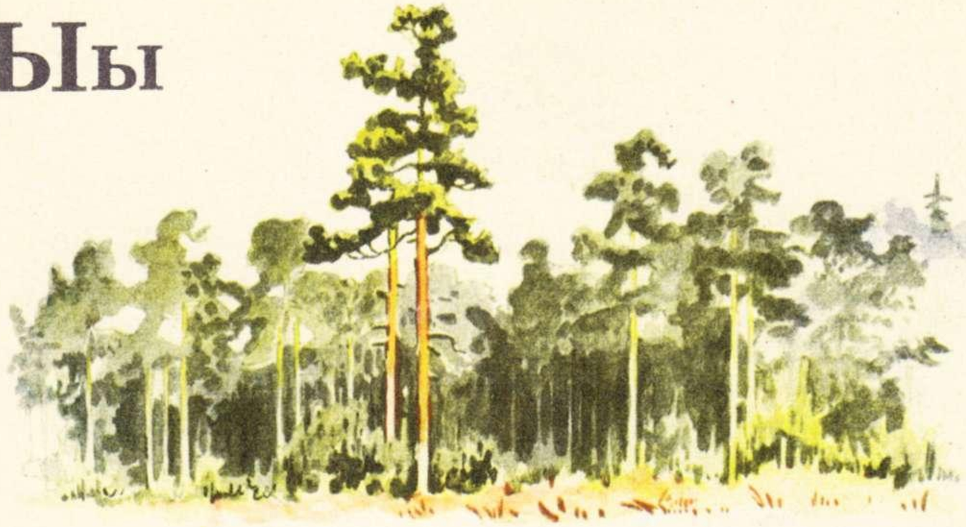

хыр

ы-рă	хыр
ы-ра	хыр-лăх
ы-ран	хы-рăм
ыр-лăх	ых-ра

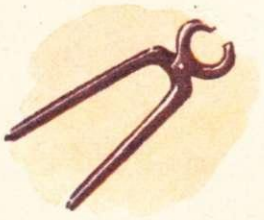

ых-ра

Хыр хăма хулăн.
Анна, ыхруна хур.

ы < ră, ран　　　. ран　　　х . р

ы ь ь ь ь ı ı ı ы ы ы ы ыхра

Ы Ь Ь Ь ı ı ı Ы Ы Ы Ырă

Шш

аш	шу-хă	шу-хăш
ăш	ху-шă	шă-рăх
уш	шу-рă	хă-мăш
ша	шă-на	мă-шăр

Шурă лаша. Хура лаша.
Шурă лаша шухă. Хура лаша
шăмарнă.

а	**у**	**н**	**л**	**м**	**ă**	**р**	**х**	**ы**	**ш**

ш ш ш ш ш ш ш ш ш шăна

Ш Ш Ш Ш Ш Шурă лаша.

Вв

вăр-ман

вар	а-ван	вы-рăн
вăл	а-вал	вă-рăм
авă	ы-вăл	ху-нав

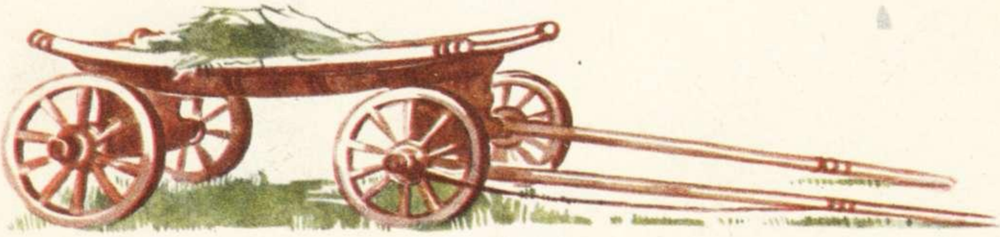

лав	ху-нав	лав
шыв	шыв-ра	
вăл	хă-вăл	
шав	шав-лă	

Авă вăрман. Вăл хунав вăрман.

Раман, ан варала!

в в в в в в в в в в в в в в в

вăр-ман вăрман вăрман

Шыв.

Шыв ăшă. Вăл ăшăх. Анна шывра. Шыв хумханнă. Шура ларнă. Вăл ывăннă.

В l l l l l l 3 3 3 3 3 3 В В В

Вăл. Вăл. Вăл ыраш вырнă.

Сс

су-ха-ра

ăс	ăс-лă	сă-мах
лăс	са-сă	на-сус
ă-вăс	сă-вă	Сла-ва

Слава.

Слава сăвă вуланă. Сăвва вăл аван вуланă. Слава савăннă.

Сулă.

Шывра сулă. Сулă вăрăм. Сулăра хыр, хурăн, ăвăс. Хурăн шурă. Хыр сарă. Вăл сухăрлă. Сулла Раман хуралланă.

с с с с с с с с с с с с с с с с с

су-лă сулă сулă сулă сулă

х . р　　хуҫ . ăн　　ăвă .

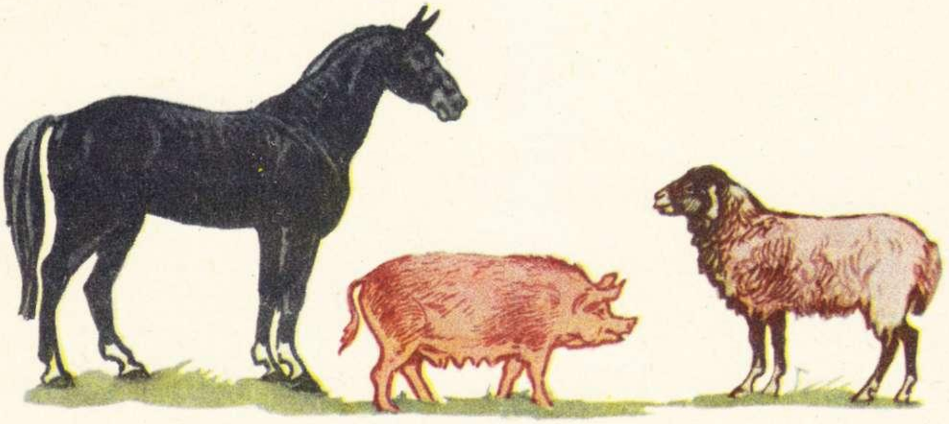

ла . а　　сы . на　　су . ăх

С С С С С С С С С С С С С С С

Сла-ва. Слава. Слава вуланă.

Ии

Ира.

ир	мир	ир-хи
И-ра	хир	шă-ши
И-ван	вир	Ни-на

а	**у**	**н**	**л**	**м**	**ă**	**р**	**х**	**ы**	**ш**	**в**	**с**	**и**

Ни-на
И-ра
сли-ва
хир

Нина шăлнă. Вăл аван шăлнă. Ира ăна ырланă.

и и и и и и и и и хир хир

И И И Ирина. Ирина ларнă.

Çç

Маруç.

ça-ва	çар	çыр-ма
са-ва	сар	сыр-ма
çу-ха	çăл	çыр-ла
су-ха	çул	çăм-ха

Маруç.

Маруç çăм алсиш çыхнă. Алсиш шурă. Алла ăшă. Маруçăн шăрçа. Унăн шăрçи сарă.

Çулла.

Çулла ăшă. Сывлăш уçă. Сывлама çăмăл.

Маруç, Шура, Михала сухан ани çумланă. Çумăр хыççăн çум çумлама çăмăл.

Авă Раман, Ваççа. Раман — лаша. Ваççа ăна хăваланă.

ç ç ç ç ç ç ç ç ç ç ç çырла.

Ç C C C ¸ ¸ ¸ Ç Ç Ç Ç Ç Ç Ç Ç

Çу-мăр. Çумăр. Çумăр çунă.

Пп

пă-ру

сап	пу-ра	пуç	хы-пар
хуп	пă-ра	пыл	па-лан
çип	пу-лă	пăр	ха-лап
сып	шă-па	пир	пă-рăç
шăп	пă-ши	пур	пă-шал

Пулăшу.

Анна аппа пăру пăхнă. Вăл ăна шыв панă. Павăлпа Нина Анна аппана пулăшнă.

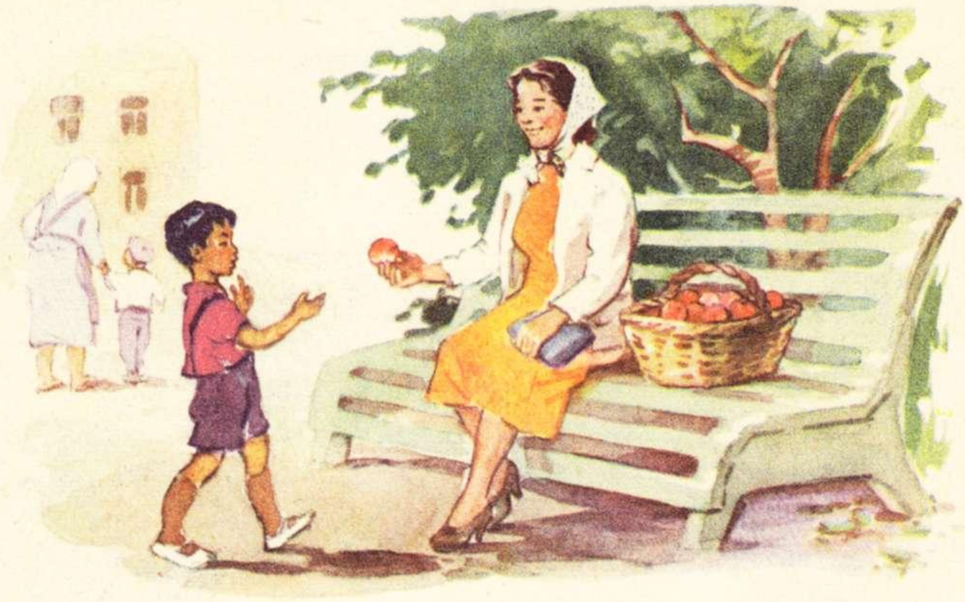

Панулми.

Ирина аппа урамра ларнӑ. Унӑн панулми пулнӑ. Урампа Павӑл пынӑ. Ирина аппа Павӑла панулми панӑ.

п п п п п п п п п п п п п п

пӑ-ру пӑру пӑру пӑру пӑру

. улă

п.ра

пан.лми

пă.ал

п.рçа

пăш.

П П П П П

Павăл. Павăл урампа пынă.

Чч

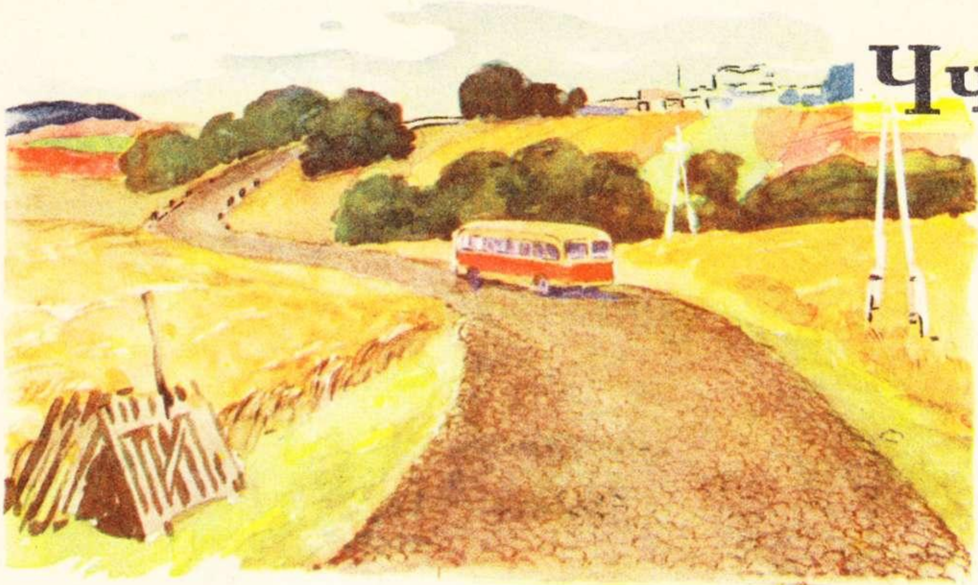

а-ча	чул	чă-рăш
ар-ча	чир	чă-ваш
ха-чă	чăм	ву-чах
пă-чă	чыс	чă-мăр

чăх

Аслă çул.

Аслă çула чул сарнă. Çав çулпа машина пынă. Ача çул урлă чупма шухăшланă. Машинăна асăрханă, чупман.

ч ч ч ч ч ч ч чул

Ч Ч Ч Ч Ч Чăпăш.

Ee

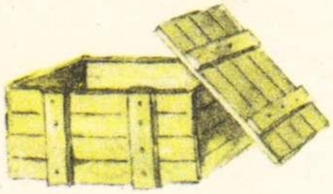

чи-е
çи-ес
хă-ех

Авă чие пахчи. Пахчана Нина хăех пынă. Пахчара вăл çум çумланă. Унăн чие çырли çиес шухăш пулнă. Нина çырла пухнă.

ум-не	пе-нал	а-сан-не
пи-ре	пи-леш	Ма-ри-не
ан-не	çе-рем	виç-ми-не

е е е е е е е е е е е е е е е е е

чи-е чие чие чие чие чие чие

Асанне парни.

Маринен асанне пур. Вăл Маринене пенал илсе панă.

Марине асанне çумне ларнă. Вăл савăннă. Пеналне уçса пăхнă. Асаннене сывлăх суннă.

Е е е е е Е Е Е Е Е Е Е Е Е

Елена. Елена çыру çырнă.

Тт

ут	ва-тă	хурт
хут	ву-тă	турт
шут	ту-ра	тур-та
пит	ту-рат	ту-тăр

Мухтавлă ачасем.

Тарас мучи ватă. Ăна ачасем вутă татса панă. Тарас мучи ачасене мухтанă тата тав тунă.

Çырла пуçтарни.

Унтрипе Наçтуç вăрманта çырла пуçтарнă. Çырли тутлă пулнă.

Унтри.

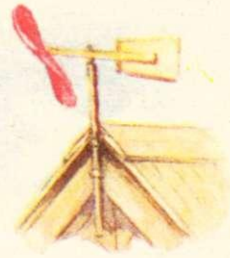

Унтри арман тунă. Ăна çурт çине лартнă. Арман çилпе хăвăрт авăрнă.

т т т т т т т т т т т

ту-рат турат турат

Ирхине.

Тул çутăлнă. Тăма вăхăт. Тамара тăнă.

— Тамара, пит çу! Шăл тасат! — Тамара шăл тасатнă. Пит çунă. Унтан вăл тумланнă.

та | ту | ты | ти | те

Т Т Т Т Т Т Т Т

Тамара. Тамара питне çунă.

Йй

вăй	йă-нăш	йăм-ра
май	йы-вăр	хăй-ма
мăй	мă-йăр	хăй-ра
хăй	хă-йăр	йыш-лă

йă-ва

Вăрманта.

Ачасем вăрманта пулнă. Унта йывăç нумай. Ачасем мăйăр чылай татнă. Йăтма та йывăр.

Улай.

Иван пичче — сунарçă. Унăн йытă пур. Вăл ула. Ăна Улай тесе йыхăрмалла. Улай йăваш йытă.

й й й й й й й й й й йăва
Й Й Й Йытă. Йытă йăви.

Кк

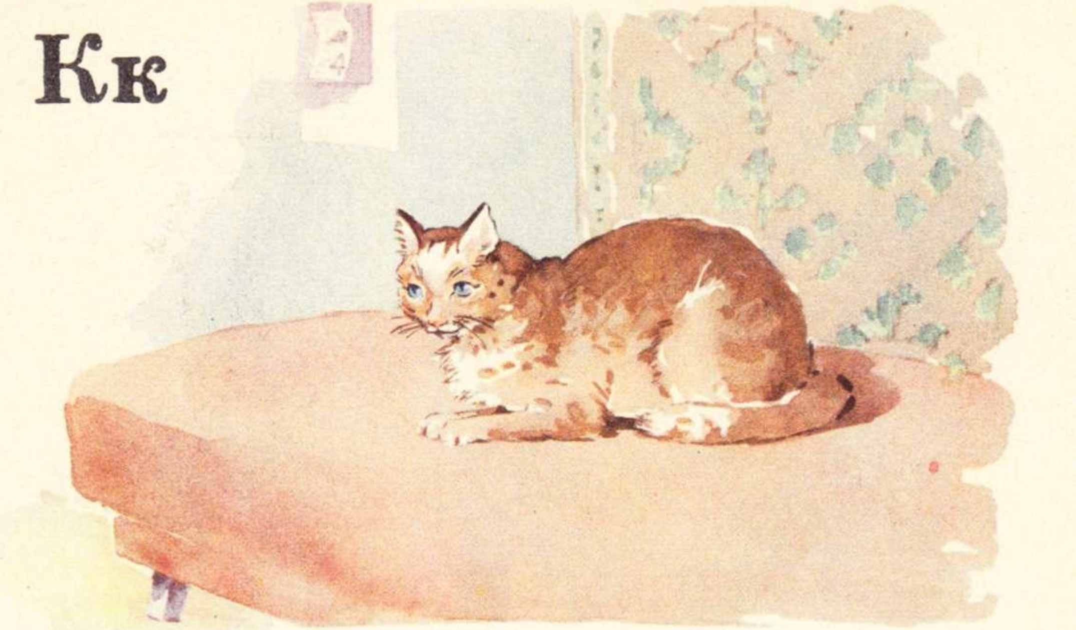

ку-шак

ак	ку	та-ка
сак	кун	та-кан
рак	кас	ка-шăк
мăк	кас-ка	çă-кăр

ку-рак

Кушак.

Куçма куккан ула кушак пур. Вăл çемçе çăмлă, кăвак куçлă. Унăн çамки шурă. Анна Ваçкă тесе йыхăрмалла. Ваçкă шăши тытса çиет. Куçма кукка пурăнакан кил-çурт таса.

Ачасемпе мулкач.

Ачасем вăрмана кайнă. Вăрманта кăмпа нумай пулнă. Ачасем кăмпа пуçтарнă. Ачасенчен инçех мар мулкач пулнă. Вăл ачасенчен хăранă та тарма пуçланă. Ачасем те мулкачран хăранă.

к ||||||ꞔ ꞔ ꞔ ꞔ ꞔ ꞔ к к к к к

кăм-па кăмпа кăмпа кăмпа

Ачасен вăййи.

Ачасем вăйăра. Алик кушак пулнă. Клава шăши пулнă. Кушакăн шăши тытмалла. Шăшин кушакран тармалла.

—Клава, Клава, тар, ан тыттар!

Клава тарайман. Ăна Алик кап тытнă.

Ку-шак. Кушак ҫемҫе ҫăмлă.

Ээ

э-пир	э-мел	эр-не	Эн-тип
э-сир	э-тем	эр-тел	эп-пин

э-мел

Эмел.

Энтип сывмар выртнӑ. Вӑл шӑнса пӑсӑлнӑ. Энтипе пӑхма тухтӑр пынӑ.

Тухтӑр Энтипе урама тухма хушман. Ӑна эмел панӑ. Эмел сывалма пулӑшнӑ. Энтип сывалнӑ.

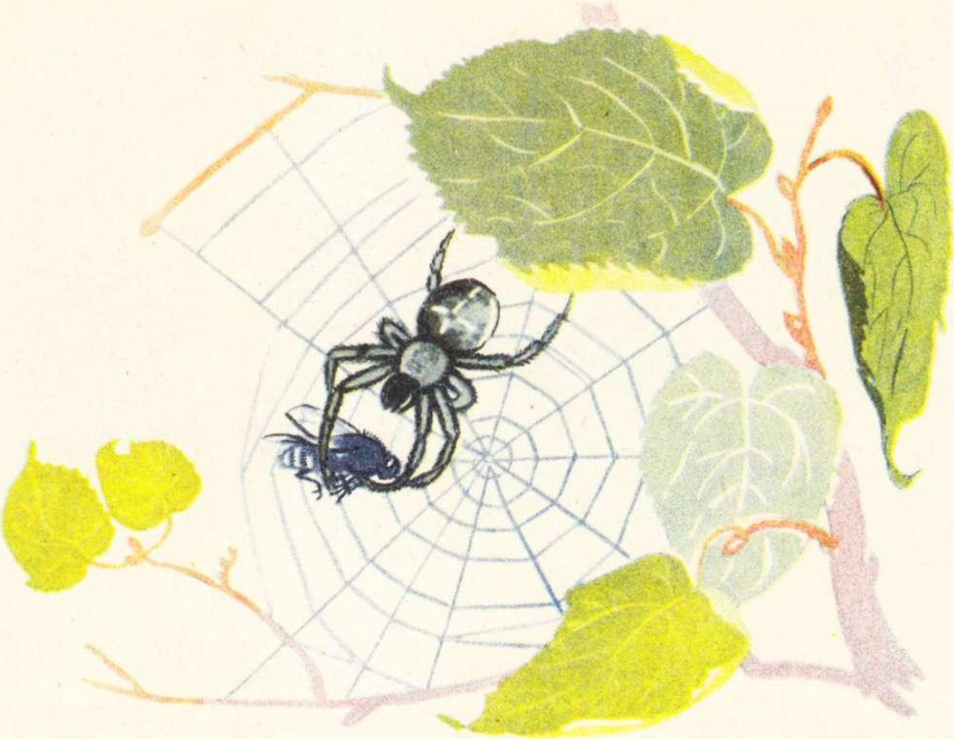

Шăнапа эрешмен.

Йывăç тураттисем хушшинче эрешмен карти пулнă. Унта эрешмен ларнă. Эрешмен картинче шăна чăлханнă. Эрешмен шăнана тытнă.

э э э э э э э э э э э э э эр-не эрне

Э Э Э Э Э Э Э Э-мел. Эмел.

Ӳӳ

ӳс	ӳп-ре	тӳ-ме	ӳп-ке	сӳс
уç	ӳп-ле	çӳ-хе	хӳ-ме	çӳç
ӳт	сӳ-ре	хӳ-ре	ӳт-пӳ	шӳт
пӳ	çӳ-çе	тӳ-пе	çӳ-хӳ	çӳп

Ӳ п л е.

Вăрман уçланки тӳремре. Уçланкăра ӳпле пур. Ăна çӳçерен тунă. Ӳпле сарлака. Çумăр çунă. Ачасем ӳплере ларнă. Çумăр çума чарăннă. Ачасем ӳплерен тухнă та киле кайнă.

Çӳçе.

Çӳçе нумай вырăнта ӳсет. Вăл çӳллех мар ӳсентăран. Çӳçе хуллисем карçинкка, лăпă тума усăллă. Çӳçе хуппине те пăрахмалла мар. Вăл сăрă тума лайăх.

ӳ ӳ ӳ ӳ ӳ ӳ ӳ ӳ ӳ сӳре сӳре

У У У У Упа. Ӳ Ӳ Ӳ Ӳ Ӳпле.

Ĕĕ

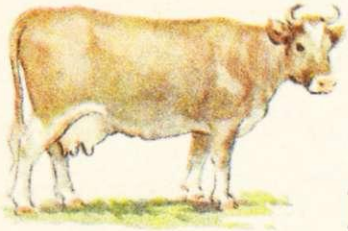

ĕ-не	сĕ-лĕ	се-нĕк	пӳ-лĕм
сĕт	çĕ-çĕ	хĕ-вел	çи-мĕç
хĕл	кĕ-тӳ	лĕ-пĕш	ти-мĕр

Шкул пахчи.

Пирĕн шкулăн пахча пур. Ĕлĕкрех вăл пысăк марччĕ. Кăçал шкул ачисем çĕнĕрен çимĕç йывăççисем лартрĕç.

Халĕ шкул пахчи пысăкланчĕ. Унта шкул ачисем ĕçлеççĕ.

Шкул пахчинче панулми, тĕрлĕ çырла нумай туса илетпĕр.

Пирĕн шкулăн пахчи питĕ илемлĕ.

Кĕркунне.

Çанталăк сивĕте пуçларĕ. Çулçăсем саралчĕç. Тырпула хиртен пуçтарса кĕртрĕç. Вĕçен кайăксем ăшă енне вĕçсе кайрĕç. Ачасем шкула çӳреççĕ.

Пахчасенче те кĕрхи ĕçсем пĕтсе пыраççĕ. Пурте тимлесех лайăх хĕл касма хатĕрленеççĕ.

ĕ ĕ ĕ ĕ ĕ ĕ ĕ ĕ ĕ ĕçлен ĕçлен

Ĕ Ĕ Ĕ Ĕ Ĕне. Ĕне утă çинĕ.

Оо

у-рок

ох	пе-ро	со-вет
хор	ки-но	от-вет
у-рок	Во-ва	кро-лик

Урокра.

Ачасем класра лараççĕ. Урок пуçланчĕ. Пĕрремĕш урокра вĕсем вуларĕç. Иккĕмĕш урокра шутларĕç. Унтан пысăк перемена пулчĕ. Виççĕмĕш урокра ачасем çырма тытăнчĕç. Пурте лайăх çыраççĕ. Тăваттăмĕш урокра рисовани пулмалла. Ачасене Полина Ивановна вĕрентет.

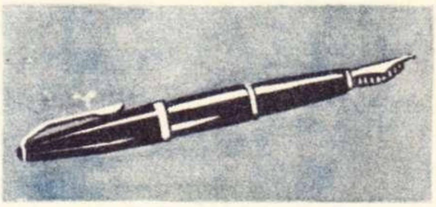

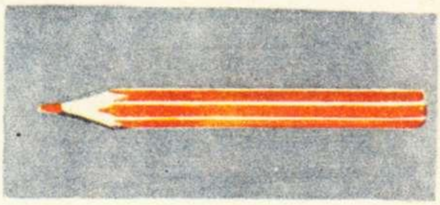

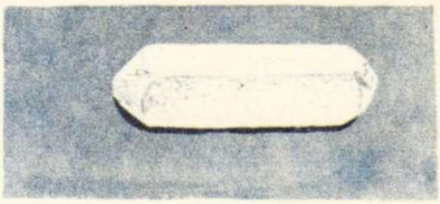

Ку ӳкерчӗксенче мӗн-мӗн. кӑтартнӑ? Вӗсен мӗнле пӗрпеклӗхсем тата уйрӑмлӑхсем пур?

о о о о о о о о о о о о урок

О О О О О О О О О Ответ.

Ь

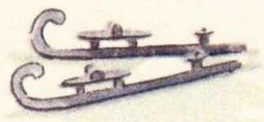

конь-ки

ку-кăль	су-пăнь	конь-ки
мă-кăнь	мă-кăль	вы-льăх
хал	сахал	турат
халь	ахаль	турать

Марье.

Марье шкула çӳрет. Вăл Валерипе пĕр пáрта хушшинче ларать. Вĕренессе лайăх вĕренет.

Марье килте ахаль лармасть. Вăл кĕнеке вулать, амăшне пулăшать.

Пысӑк савӑнӑç.

Пирӗн атте ырӑ кӑмӑллӑ, ӗçчен çын. Вӑл платник. Халӗ атте выльӑх витисем тунӑ çӗрте ӗçлет.

Атте çемьешӗн питӗ тӑрӑшать. Ӗнер хулара пулчӗ. Санькка па мана валли пальтосем, конькисем илсе килчӗ.

Атте парнисем пире çав тери савӑнтарчӗç.

ь ь ь ь ь ь ь ь ь ь ь ь ь ь ь ь

конь-ки коньки. Çӗнӗ коньки.

Кам-ши вăл?

Кам пире ачашшăн
лăпкать пĕчĕкрен,
чипер çын тăвасшăн
çунать чĕререн?
Вăл — пирĕн анне!

Пирĕн анне ырă кăмăллă.

Яя

ял	я-лав	хă-яр	у-яв
ят	Я-кур	мă-ян	ту-я
ян	па-ян	пă-яв	яш-ка
я-ка	я-лан	у-яр	яс-мăк

я-лав

Якур.

Манăн шăллăм Якур ятлă. Вăл пилĕк çулта.

Пушă вăхăтра эпĕ Якурпа вылятăп. Ăна яланах кĕнекесем, картинкăсем кăтартатăп. Пирĕн Якур лайăх ача. Вăл лăпкă тата тирпейлĕ.

Пирĕн ял.

Пирĕн ял Çавал хĕрринче. Вăл пысăк. Ялта пилĕк урам. Вĕсем пурте вăрăм. Вĕсенчен чи пысăкки Ленин ячĕпе хисепленет. Пирĕн ял Совечĕ çав урамра. Ял Совечĕн çурчĕ çине хĕрлĕ ялав çакнă.

Яла кĕнĕ çĕртех икĕ хутлă чул çурт ларать. Вăл — шкул çурчĕ. Пирĕн шкулта нумай ача вĕренет.

я я я я я я я я я я я я я я я

я-лав ялав ялав ялав ялав

Çĕнĕ шкул.

Ял вĕçĕнче, тӳремре,
капăр çĕнĕ шкул ларать.
Кашни ир халь вăл пире
вĕренмешкĕн йыхăрать.

ял	па-**ян**	**ят**
Ва-**ля**	Са-**ня**	а-**тя**

Я Я Я Я

Я-кур. Якур шкула каять.

Зз

Ли-за | Зо-я | зво-нок | Зи-на | ре-зин-ка

Звонок хыççăн.

зонт

Перемена пĕтрĕ. Лиза звонок парать. Вĕренекен ачасем урока васкаççĕ. Ачасем пурте класра. Урок пуçланчĕ.

Пирĕн класра Зина, Сима, Лиза тата Зоя пур.

Вĕсем пурте лайăх вĕренеççĕ.

за са | зу су | зо со | зя ся

Вылямалли кимӗ.

Зиновипе Костя туслӑ. Пӗрре Костьӑпа Зинови вылямалли кимӗ тунӑ. Кимӗ ҫине пӗчӗк хӗрлӗ ялав ҫакнӑ. Вӗсем киммине шывлӑ лупашкана янӑ. Кӑштах ҫил пулнӑ. Кимӗ шыв тӑрӑх шуса пынӑ. Хӗрлӗ ялавӗ вӗлкӗшнӗ. Ачасем хӗпӗртенӗ.

з з з з з з з з з з

зво-нок звонок звонок звонок

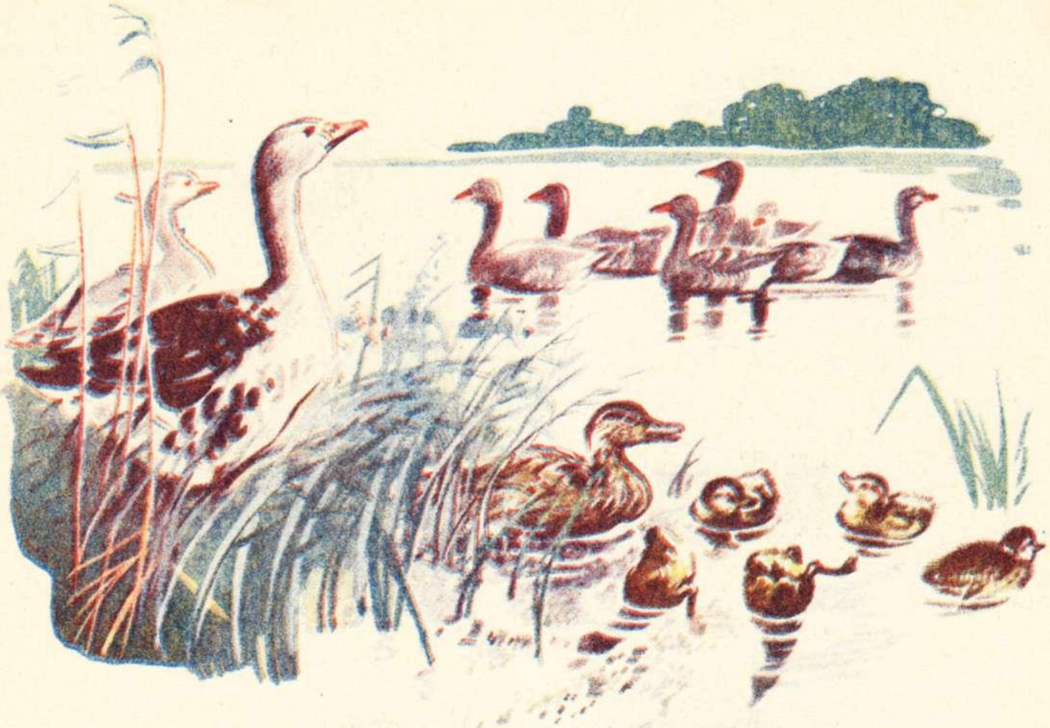

Колхоз пӗвинче.

Пирӗн колхоз пӗвинче
хур-кӑвакал савӑнать,
чӑма-чӑма ир ҫинче
шыва кӗрет, ҫӑвӑнать.

З з з з з з з З З З З З З З З

Зина. Зоя. Зиновий. Захар.

Юю

юр	ю-рă	хă-ю	юн-кун
юл	ю-па	ю-хăм	юл-таш
ют	ю-ман	ю-мах	Ю-рий

Юман.

Юман вăрманта ӳсет. Вăл çирĕп йывăç. Юмантан тĕрлĕ япаласем тăваççĕ. Юманăн хуппи те юрăхлă. Вăл сăрă тунă çĕре каять.

юн-кун	**юл**-таш	**ют**
А-**нюк**	И-**люш**	Пе-**тюк**

Анюкпа Илюш.

Анюкпа Илюш — пӗр ҫемьери ачасем. Анюк — асли. Илюш — кӗҫӗнни. Анюк виҫҫӗмӗш класра вӗренет. Илюш кӑҫал ҫеҫ шкула кайрӗ.

Илюша уроксем вӗренме Анюк пулӑшать. Вӗсем иккӗшӗ те лайӑх вӗренеҫҫӗ. Ҫавӑнпа вӗсене учительсем мухтаҫҫӗ.

ю ıııı - - - - о о о о о о ю ю ю

юрӑ юмах юнкун юман

Юр ҫӑвать.

Юр ҫӑвать, юр ҫӑвать,
хура ҫӗре шуратать.
Тухӑр, ачасем,
пурте урама!
Тухӑр хӑвӑртрах
юр купалама.

Ю I I I О О О Ю Ю Ю Ю

Юр. Юр ҫӑвать.

Жж

жур-нал | жне́й-ка

Же́ня.

Же́ня аппа почтальон пулса ӗҫлет. Вӑл колхозниксене ҫырусем, хаҫат-журнал леҫсе парать.

Хӑйӗн ӗҫне Женя аван тӑвать. Уншӑн ӑна колхозниксем мухтаҫҫӗ.

Женя аппа кӗнеке вулама юрататъ.

жа	**шу**	**же**	**ши**
ша	**жу**	**ше**	**жи**

Жу́чка.

Пирĕн йытă пур. Вăл Жу́чка ятлă. Жучка кил-çурта сыхлать. Пирĕн пата çын пырсан, вăл вĕрет.

Жучка манпа выляма юратать.

Тупмалли юмах.

Калаçмасть, юрламасть, ют çын пырсан хуçине систерет.

(.. тă).

ж э э э э ι ι ι ι с с с с ж ж ж

Ж Э Э Э ι ι ι С С С Ж Женя

Бб

була́вка

Бо́-ря	ра-бо́чи	авто́-бус
Лю-ба	бу́л-ка	бук-варь
би-лет	ба́н-ка	Ок-тябрь

Кино курни.

Рабочисен канмалли кун пулнӑ. Вӗсем хӑйсен тӑванӗсемпе клуба пухӑннӑ. Унта кино курнӑ. Кино Октябрь кунӗсем ҫинчен пулнӑ. Рабочисене кино кӑмӑла кайнӑ.

ба	**пу**	**бы**	**пи**	**бо**	**пе**	**бя**
па	**бу**	**пы**	**би**	**по**	**бе**	**пя**

Библиотека.

Пирĕн ялта библиотека пур. Библиотекăра кĕнекесем, журналсем нумай.

Борис пичче кĕнеке нумай вулать. Вăл библиотекăна кĕнеке илме çӳрет.

Эпир те часах библиотекăри кĕнекесене вулама пуçлăпăр.

б о о о о б б б б б б б

ра-бочи рабочи рабочи рабочи

Комбайн.

Пирӗн колхозăн комбайнсем пур. Комбайн—питӗ кирлӗ машина. Комбайн тырра пӗр вăхăтрах вырать, ҫапать, сăвăрать.

Комбайн ҫын ӗҫне нумай ҫăмăллатать.

Б ь ь ь ь Б Б Б Б

Бук-варь. Букварь шкапра.

Дд

ра́-дио	о́р-ден	ме-даль
ди-ва́н	за-да́-ча	Да-нил

доска

Ра́дио.

Шкулта радио. Клубра та радио. Пирĕн килте те радио пур.

Эпир час-часах радио итлетпĕр. Радио ҫĕнĕ хыпарсем пĕлтерет, юрăсем юрласа кăтартать.

та	**дя**	**ту**	**ды**	**те**
да	**тя**	**ду**	**ты**	**де**

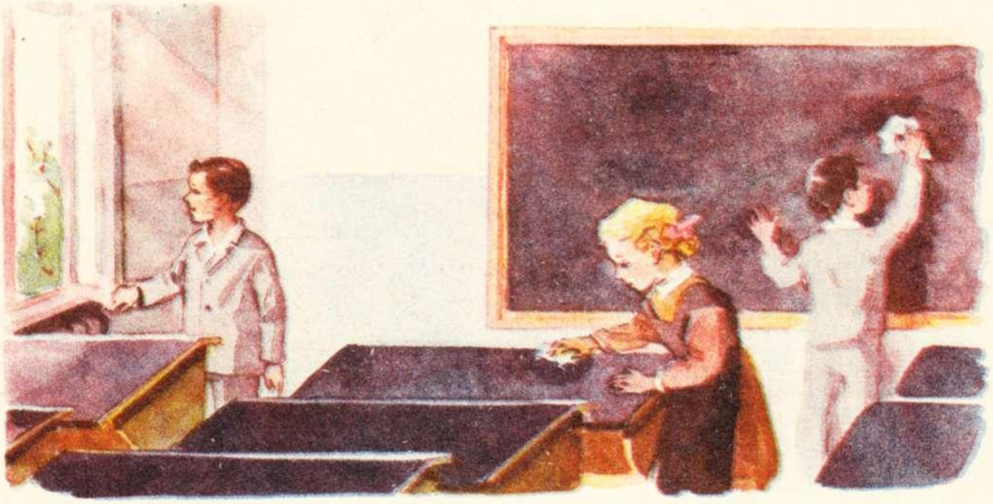

Дежурнӑйсем.

Класра кулленех дежурнӑйсем пулаççе. Вӗсем класа ытти ачасенчен иртерех çитеççӗ. Дежурнӑйсем класри йӗркене асӑрхаççӗ. Вӗсемех класа уçӑлтараççӗ, доскана таса тытаççӗ.

д о о о д д д д д д д

дос-ка доска доска доска

Йывăр зада́ча.

Ли́да зада́ча шутланă. Анчах задача тухман.

—Пар, хам шутласа парам,—тенĕ пиччĕшĕ.

— Çук, çук, эпĕ хамах шутлатăп,— тенĕ Лида. Вăл задачăна питĕ тăрăшса шутланă. Зада́ча тухнă.

Д Д Д Д Д Д Д Д Д

Дима. Дина. Даша. Данил.

Гг

гру-зо-вик

ва-го́н	бри-га́-да
ге-рой	гру-зо-вик
ла́-герь	га-раж
у-тюг	Га-га́-рин

Урок вĕренни.

Ге́нăпа Га́ля—пĕр çемьери ачасем. Вĕсем иккĕшĕ те шкула çӳреççĕ. Гена виççĕмĕш класра вĕренет. Галя кăçал çеç вĕренме пуçланă. Гальăпа Гена урок хатĕрленĕ. Гена задача шутланă. Галя сăвă вĕреннĕ. Генăпа Галя ĕçленине вĕсен ашшĕ тĕрĕсленĕ.

га	**ку**	**го**	**ки**	**ге**
ка	**гу**	**ко**	**ги**	**ке**

Эпир колхоза пулăшни.

Çулла эпир пионер лагерĕнче пурăнтăмăр.

Лагерьти пурăнăç питĕ савăнăçлă. Ачасем лагерьте сывлăха тĕреклетеççĕ.

Лагерьтен инçех мар пысăк çаран пур. Вăл «Герой» колхозăн.

Эпир колхозниксене утă тавăрма тата пуçтарма пулăшрăмăр.

Утта грузовиксемпе колхоза турттарчĕç.

Маттур ĕçленĕшĕн колхоз бригадирĕ пире тав турĕ.

г г г г г г г г г г г г г г

грузовик, бригада, герой

Ге́на.

Гена пилĕк çулхи ача. Амăшĕ Генăна пĕчĕк грузовик илсе панă. Грузовик хитре пулнă. Ăна Гена питĕ юратнă. Гена грузовикпа вылянă.

Г Г Г Г Г Г Г Г Г Г

Гена. Гриша. Галя. Герман.

Цц

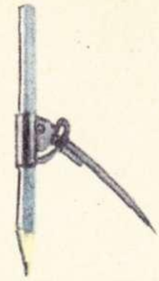

цир-куль

цех	милици	цир-куль
акаци	станци	страни-ца
цирк	сцена	кон-церт

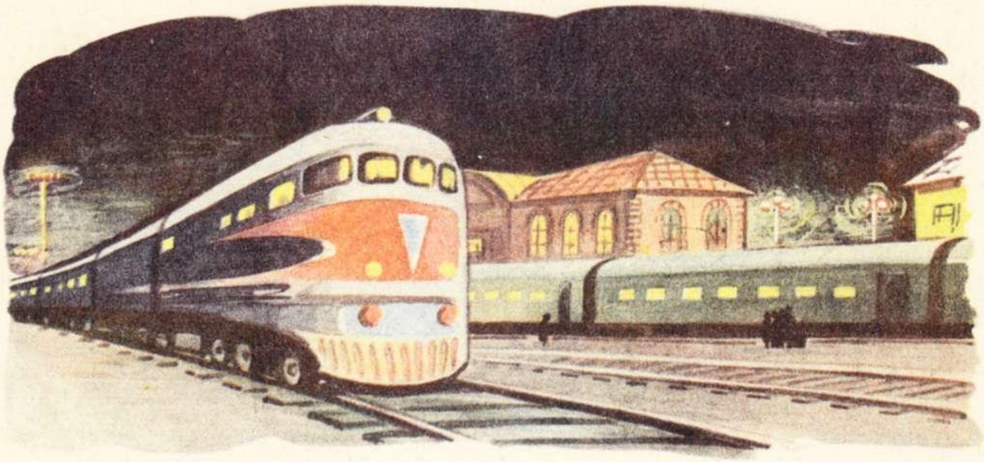

Канаш станцийĕ.

Пĕрре эпир Канаша кайрăмăр. Канаш— чугун çулăн пысăк станцийĕ. Станци урлă яланах поездсем иртеççĕ.

Эпир тавар турттаракан поезд куртăмăр. Вăл Хусантан Улатăра кайрĕ.

Çынсем лартса çӳрекен поезд́а та кĕтсе илтĕмĕр. Вăл Шупашкартан Мускава каякан поезд пулчĕ.

Циркра.

Эпир хулана кайсан, цирка кĕтĕмĕр. Циркра упасем, упăтесем, йытăсем вылянине тата ташланине куртăмăр.

Циркра клоун та пулчĕ. Вăл пире сиккелесе тата шӳтсем каласа култарчĕ.

ц ц ц ц ц цех

Ц Ц Ц Ц Ц Ц Ц Цирк

Фф

фа́б-ри-ка

Фома́	торф	те-ле-фон
Фе́ня	шарф	фу-фай-ка
Фе́дя	гра-фин	фо́р-точ-ка
фе́р-ма	фут-бол	па-те-фон

телефон

Федя ашшĕ.

Фе́дя ашшĕ ҫĕвĕ фабрикинче ĕҫлет. Ку фабрикăра пальтосем, фуфайкăсем ҫĕлеҫҫĕ.

Федя ашшĕ питĕ ĕҫчен. Ĕҫ нормине вăл яланах ирттерсе тултарать. Федя ашшĕне лайăх ĕҫленĕшĕн орден панă.

Фе́ня аппа.

Пирĕн колхоз пысăк. Колхозăн фермăсем пур: ĕне ферми, сысна ферми тата ыттисем те.

Сысна ферминче Феня аппа ĕçлет. Ку фермăра ăратлă сыснасем çитĕнтереççĕ. Фермăри сыснасем шултра, шап-шурă. Вĕсене Феня аппа лайăх пăхать.

Феня аппана Хисеп грамотипе наградăланă.

ва-фа	**фе-ве**	**фо-во**
ву-фу	**ви-фи**	**вы-фы**

ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф

фабрика, фуфайка, шарф

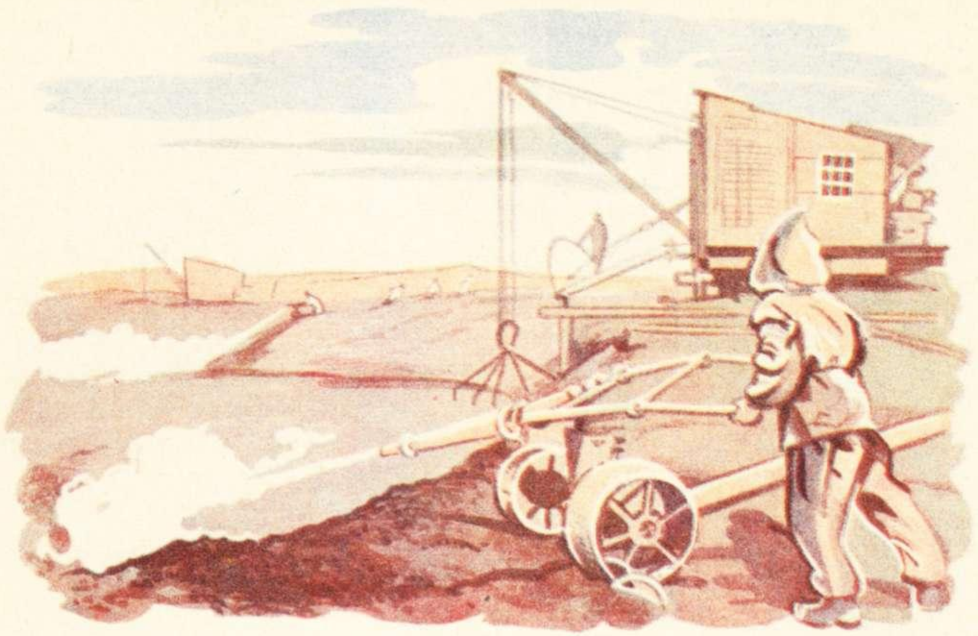

Торф.

Пирĕн ялтан инçех мар шурлăхлă вырăн пур. Унта торф нумай. Торфа машинăсемпе кăлараççĕ. Торф çынна пысăк усă парать. Торфпа кăмака хутса пӳртсене ăшăтаççĕ, уй-хирти, сад-пахчари çĕре çемçетеççĕ.

ф о о | | о о ф ф ф ф ф ф

Феня сысна ферминче ĕçлет.

Ёё

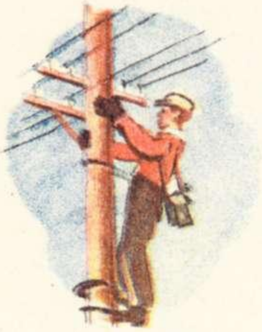

мон-тёр

ёл-ка	лёт-чик	Фёк-ла
Лё-ня	мон-тёр	шах-тёр
шо-фёр	Алё-ша	са-мо-лёт

Ёлка.

Çĕнĕ çул çывхарса килет. Пирĕн шкулта ёлка пулать. Ёлка тума чăрăш илсе килеççĕ. Ăна пысăк пӳлĕме вырнаçтараççĕ. Эпир ёлка валли кайăксем, самолётсем, çăлтăрсем тăватпăр. Юрăсем юрлама, сăвăсем калама, ташăсем ташлама вĕренетпĕр. Эпир ёлкăна савăнăçлă irттерме шутлатпăр.

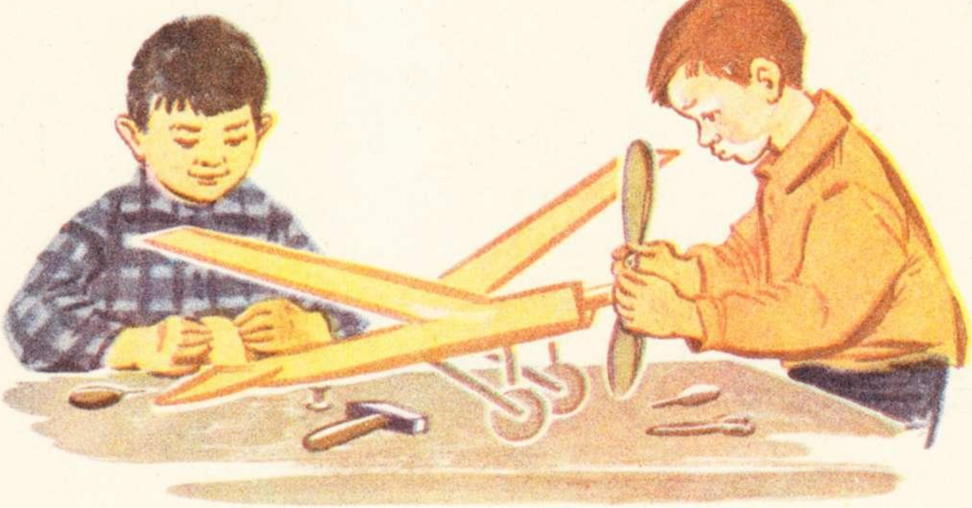

Ăста ачасем

Алёшăпа Лёня ăста ачасем. Вĕсем пĕрремĕш класа çӳреççĕ. Тăрăшса вĕренеççĕ.

Лёньăпа Алёша хăйсемех вылямалли самолёт тунă. Самолёт çил кăшт вăркăшсанах вĕçме пултарать.

Вĕренекенсем Алёшăсен самолёчĕ вĕçнине курма шкул умне тухнă.

Лёньăпа Алёша çитĕнсе çитсен лётчик пулма ĕмĕтленеççĕ.

ё ё ё ё ё ё ё ё ё ё ё ё ё ё ё ё ё ё

Лёня. Алёша. Лёва. Серёжа.

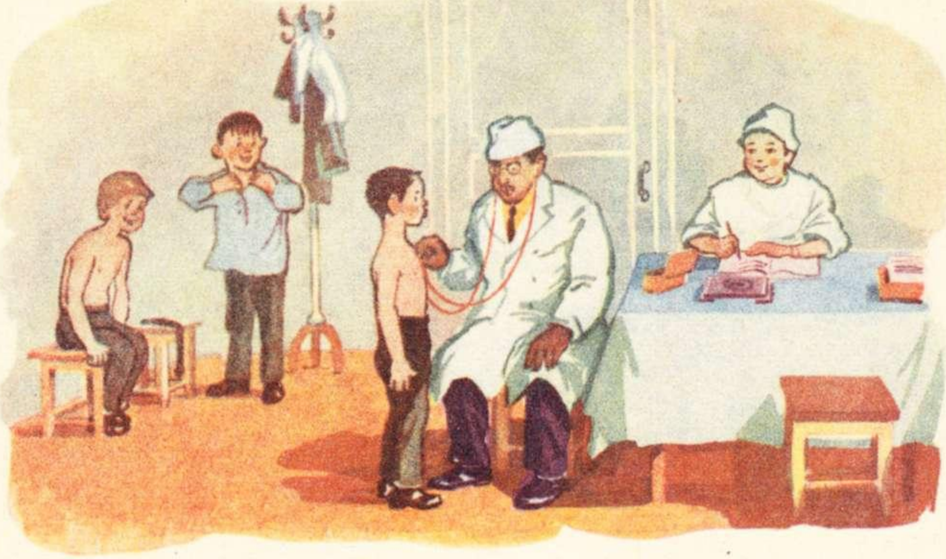

Сывлăха сыхласси.

Пирĕн шкулта тухтăр пулчĕ. Вăл ачасен сывлăхне тĕрĕслерĕ. Розăпа Серёжăн куçĕсем начар курнă. Çавăнпа вĕсене пĕрремĕш парта хушшине лартрĕç.

Тухтăр пире сывлăха сыхласси çинчен ăнлантарчĕ. Алă çăвасси, шăл тасатасси, чĕрнесене касасси çинчен каларĕ. Çипуçа тусанран тасатма хушрĕ. Эрнере пĕрре мунчара çăвăнмалла, терĕ.

Ё Ё Ё Ё Ё Ё Ё Ё Ё Ё Ё Ё Ё

Ёлка çине теттесем çакаççĕ.

Щщ

плащ | раща | ещёк | щётка

Ращара.

Раща варринче уçланкă пур. Унта колхоз утар тунă. Утарта ретĕн-ретĕн вĕллесем ларaççĕ.

Çулла раща илемлĕ. Уçланкăра темĕн чухлĕ чечек. Пыл хурчĕсем вĕçеççĕ. Вĕсем чечек сĕткенне пухаççĕ. Чечек сĕткенĕнчен пыл пулать.

Утарти ĕçе Фёдор Дани́лович Щу́кин йĕркелесе пырать. Вăл — хурт-хăмăр ăсти. Çулла ращара сывлăш уçă.

Хăвна ху
таса тыт—
сывлăхлă пулăн!

Щёткăсем.

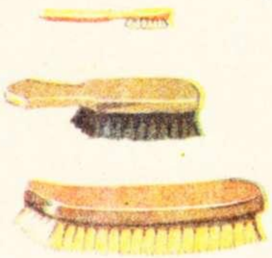

Ку щёткăпа эпĕ
шăл тасататăп.
Ку атă-пушмак
тасатма кирлĕ.
Ку щёткипе тумтир
тасататпăр.

Виçĕ щётки те мана кирлĕ!

ча | ща | чу | щи

щ щ щ щ плащ

Щ Щ Щ Щётка

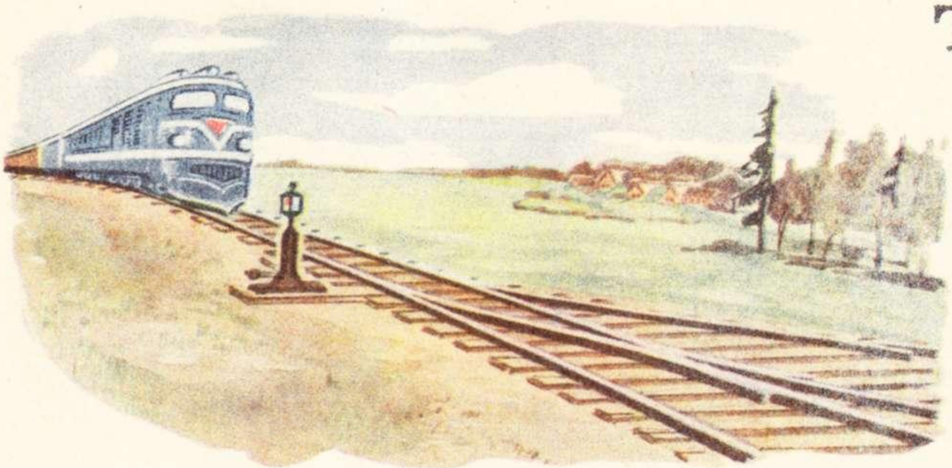

Ъ

Разъ-езд

кĕсъе	разъезд	Мăнъял
съезд	объявлени	Патăръел

Разъезд.

Пирĕн ялтан инçех мар чугун çул иртет. Унта разъезд пур. Разъезда пĕр-пĕрне хирĕç пыракан поездсене ирттерсе яма тунă.

Разъездра çуртсем пур. Вĕсенчен иккĕшĕнче разъездра ĕçлекенсем пурăнаççĕ. Ку çуртсем ыттисенчен пысăкрах, шап-шурă мăрьеллĕ.

Разъездра Мăнъял çыннисем те ĕçлеççĕ.

Колхоз пухăвĕ.

Колхозăн объявлени хăми пур. Унта çĕнĕ объявлени çакнă. Колхоз пухăвĕ пулассине пĕлтернĕ. Пуху клубра пулчĕ.

Колхоз председателĕ Ухъянкин юлташ Мускаври съезд çинчен каласа пачĕ.

ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ

Мăнъял. Объявлени. Съезд

Эпир вĕренетпĕр.

Эпир, çамрăк ачасем,
куллен шкула çÿретпĕр.
Тĕрĕс çырма, вулама,
шутлама та пĕлетпĕр.

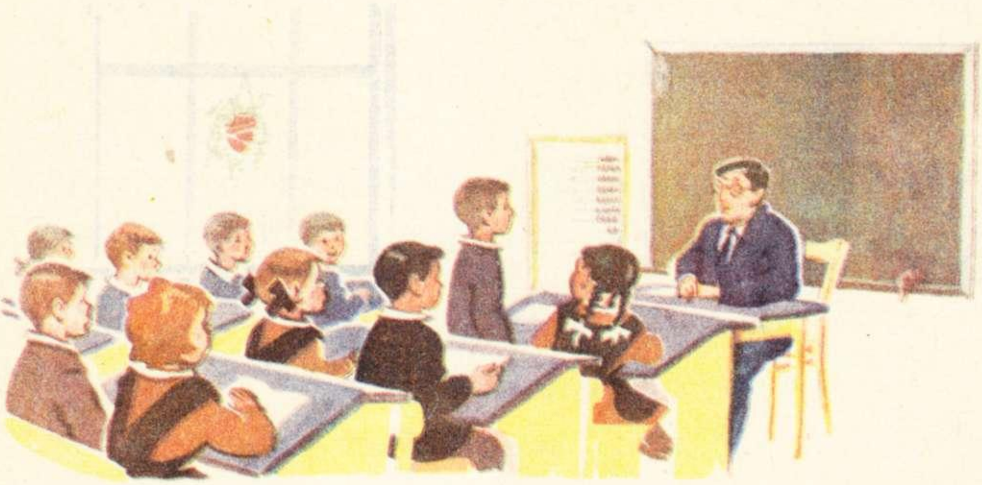

Тупмалли юмах.

Ани шурă, вăрлăхĕ хура. (К . . . . е.)

Нинăпа асламăшĕ.

Нина шкултан киле таврăннă. Килĕнче унăн асламăшĕ çеç пулнă. Нина сĕтел хушшине ларнă. Вăл асламăшне кĕнеке вуласа панă. Унтан сăвă каланă. Асламăшĕ савăнса итленĕ. Вăл Нинăна мухтанă.

Ваттисен сăмахĕ.

Ĕçрен ан хăра, вăл хăй санран хăратăр.

Н Н Н Н Н Н Н Н Н Н Н

Нина сăвă каласа панă.

Бо́ря.

Бо́ря пĕрремĕш класра вĕренет. Вăл шкула вăхăтра çӳрет. Унта вăл питĕ тăрăшса вĕренет.

Шкултан таврăннă хыççăн Боря урок хатĕрлет. Унтан ашшĕ-амăшне пулăшать. Пушă вăхăтра кĕнеке вулать. Хăш чухне вăл юлташĕсемпе урамра вылять.

Боря ĕçчен те тирпейлĕ ача. Вăл хăйĕн юлташĕсемпе туслă пурăнать.

Каласа пар: эсĕ вăхăта мĕнле ирттерсетĕн?

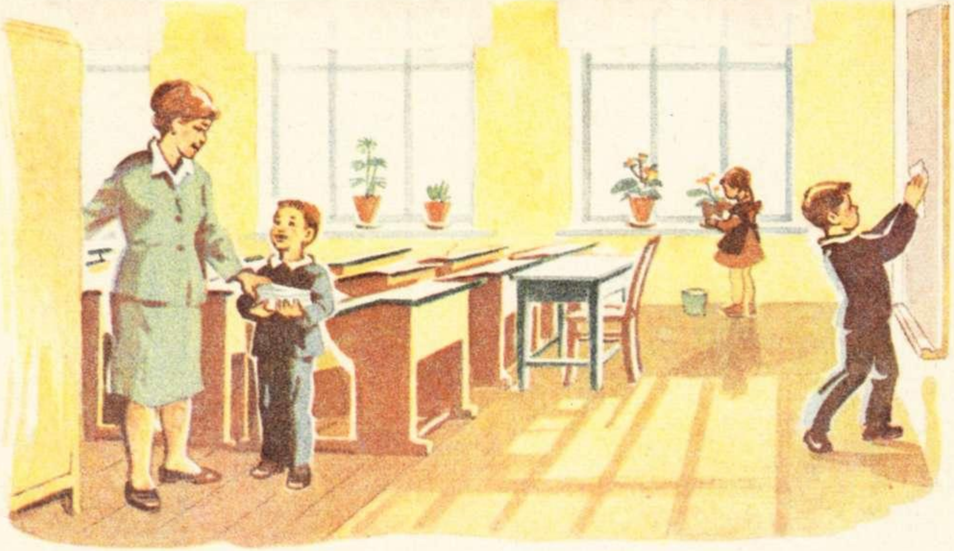

Пирĕн класс.

Пирĕн класс пысăк та çутă. Унта партăсем тата доска пур. Партăсем умĕнче учитель валли сĕтелпе пукан лараççĕ. Кĕтесре шкап тата этажерка пур. Стена çине паллă çынсен сăнӳкерчĕкĕсене çакнă. Чӳречесем çинче чечексем ӳсеççĕ.

Пирĕн класс таса.

Вĕренӳ эрни.

Эрнере çичĕ кун. Эпир ултă кун вĕренетпĕр. Пĕр кун килте канатпăр.

Кун ячĕсем.

Тунтикун. Ытларикун. Юнкун. Кĕçнерникун. Эрнекун. Шăматкун. Вырсарникун.

Пирĕн çемье.

Пирĕн çемьере тăватă çын: атте, анне, Та́ня ятлă йăмăк тата эпĕ. Атте колхоз бригадирĕ. Анне фермăра ĕçлет. Эпĕ шкулта пĕрремĕш çул вĕренетĕп. Та́ня пилĕк çулта. Вăл ача садне çӳрет.

Туссем.

Тантăшпа эпир ялан
пурăнатпăр пит аван.
Пурăнатпăр пĕр ялта,
пĕр ялта — пĕр колхозра.
Вĕренетпĕр пĕр шкулта,
пĕр шкулта та пĕр класра.

Чăваш халăх сăвăçи.

Константин Васильевич Иванов — чăваш халăхĕн паллă сăвăçи. Константин Иванов лайăх сăвăсем, юмахсем çырнă. Вăл тата «Нарспи» ятлă кĕнеке çырнă. Унта чăваш халăхĕн ĕлĕкхи пурнăçне кăтартса панă.

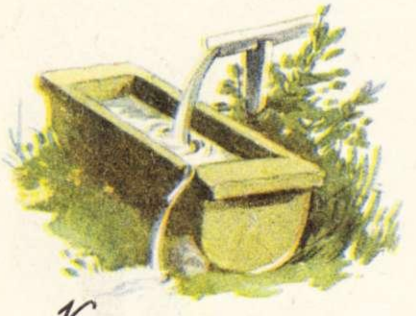

Шыв юхать.

Шăнкăртатса шыв юхать
çӳллĕ валак пуçĕнче.
Кĕмĕл пекех ялтăрать
шывĕ хĕвел çутинче.

Константин Васильевич Иванов.

Пирĕн колхоз.

Пирĕн колхоз пысăк та пуян. Унăн уйхирĕ сарлака.

Колхозăн выльăх-чĕрлĕх фермисем пур. Тĕрлĕ ялхуçалăх машинисем нумай. Грузовиксем пур. Колхоза электричество кĕртнĕ.

Пирĕн колхоз тулă, ыраш, пăрçа акса тăвать. Колхоз сахăр кăшманĕ, кукуруза та акать. Çакă выльăх-чĕрлĕх нумай усрама май парать.

Колхозăн клуб пур. Унта час-часах кино кăтартаççĕ. Кино курма шкул ачисем те çÿреççĕ. Колхозниксен пурнăçĕ çултан-çул лайăхланса пырать.

Ваттисен сăмахĕ.

Колхоз пурлăхĕ—халăх пурлăхĕ. Ăна лайăх упрас пулать.

Шупашкар

Чăваш республикин тĕп хули — Шупашкар. Вăл Атăл хĕрринче вырнаçнă. Унăн урамĕсем сарлака тата вăрăм. Вĕсене пысăк çуртсем илемлетеççĕ. Урамсемпе автомобильсем, автобуссем, троллейбуссем çӳреççĕ. Шупашкарта скверсем пур. Вĕсенчен хăшĕ-пĕрисенче палăксем лараççĕ. Чи пысăкки — Владимир Ильич Ленин палăкĕ. Шупашкарта заводсемпе фабрикăсем тата учрежденисемпе шкулсем нумай. Шупашкар çултан çул пысăкланса тата илемленсе пырать.

Шупашкар - Чăваш республикин тĕп хули.

Çĕнĕ завод.

Шупашкартан инçех мар çĕнĕ завод ларать. Унта питĕ вăйлă тракторсем туса кăлараççĕ.

Çĕнĕ завод 1975 çул вĕçĕнче ĕçлеме тытăнчĕ. Заводра тĕрлĕ цехсем нумай.

Цехсенче вуншар пин çын ĕçлет. Вĕсем хушшинче пирĕн тăван çĕршывăн тĕрлĕ халăх ывăлĕсемпе хĕрĕсене курма пулать.

Ку завод туса кăларакан тракторсене хамăр çĕршывăн нумай вырăнĕсене ăсатаççĕ.

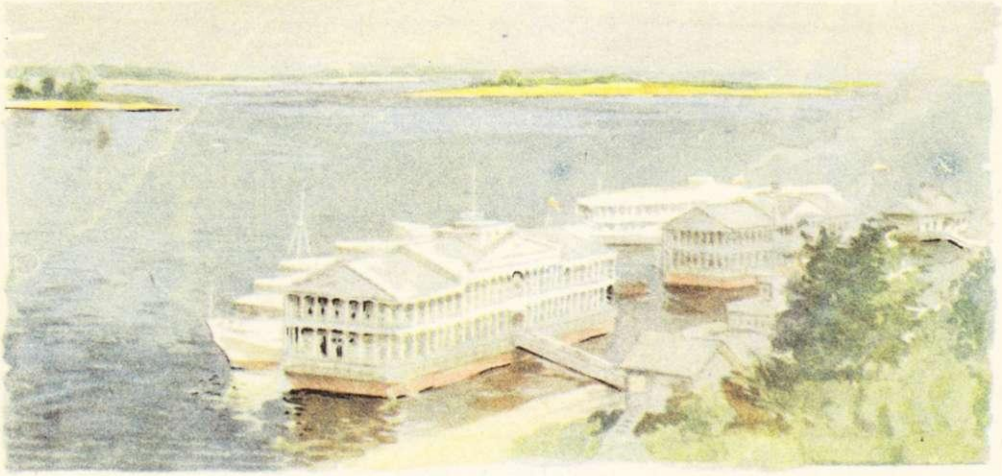

Шупашкарти юханшыв порчĕ.

Шупашкарта юханшыв порчĕ пур. Унта Атăл тăрăх çӳрекен теплоходсем, баржăсем чарăнаççĕ.

Теплоходсемпе пассажирсем питĕ нумай çӳреççĕ. Теплоходсем портра тăнă вăхăтра вĕсем Шупашкарпа паллашаççĕ. Хулари музейсене кĕрсе кураççĕ. Вĕсем Владимир Ильич Ленин музейĕнче те пулаççĕ.

Порта пирĕн республика валли тĕрлĕ машинăсем, япаласем турттарса килеççĕ. Ку портран çĕршывăн ытти вырăнĕсене Шупашкарта туса хатĕрленĕ япаласене тиесе ăсатаççĕ.

Шупашкарти юханшыв порчĕ кунĕн-çĕрĕн ĕçре.

Хӗл ҫитрӗ.

Ҫанталӑк сивӗтрӗ. Часах юр ҫурӗ. Таврана шап-шурӑ турӗ. Шывсем шӑнса ларчӗҫ.

Колхоз ҫуракине хатӗрленме тытӑнчӗ. Тракторсем юсама, вӑрлӑх тасатма пуҫларӗҫ.

Ачасем ҫунашкасене, йӗлтӗрсене хатӗрлерӗҫ. Вӗсем савӑнса тӑвайккинче ярӑнаҫҫӗ.

Тупмалли юмах.

Шурӑ ҫитти пӗтӗм хире витсе хучӗ. (.р)

Пушӑ вӑхӑтра.

Васкӑр, ачасем,
пурте урама!
Илӗр йӗлтӗрсем,
айтӑр ярӑнма!

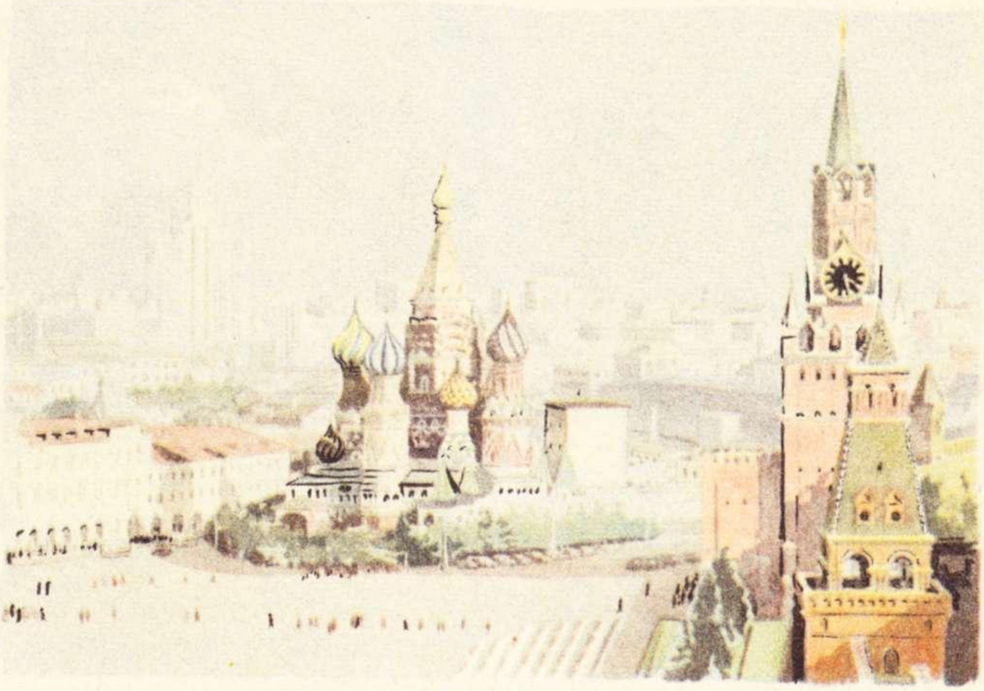

Мускав.

Мускав питĕ пысăк, илемлĕ хула. Унта пурăнакансен йышĕ çуллен ӳсет. Çурчĕсем илемлĕ, çӳллĕ. Урамсенче троллейбуссем, автомобильсем, автобуссем çӳреççĕ. Çӳлте самолётсем вĕçеççĕ. Çĕр айĕнче метро пур. Хĕрлĕ площадьре Ленин мавзолейĕ. Мускав — Совет Союзĕн столици.

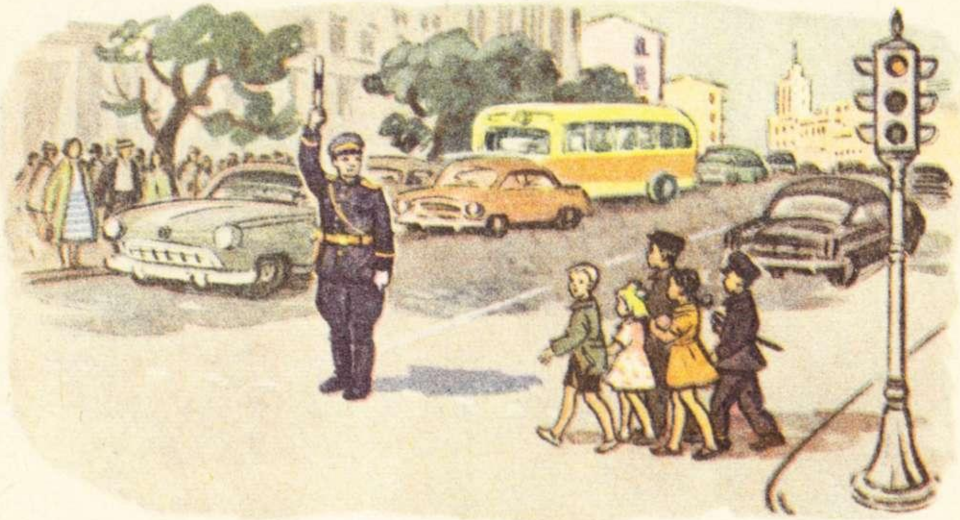

Мускав урамӗсенче вӗҫӗ-хӗррисӗр халӑх ҫӳрет, автомашинӑсем нумай. Урамра питӗ асӑрханса, йӗркеллӗ ҫӳрес пулать. Мӗнле ҫӳремеллине кӑтартакан йӗркесем те пур. Ҫуран тата машинӑпа ҫӳрекенсен те ку йӗркесене пӑхӑнмалла. Ӑна хулари милиционерсем асӑрхаса тӑраҫҫӗ.

Мускавӑн чи чаплӑ площадӗ — Хӗрлӗ площадь. Хӗрлӗ площадьре — Ленин мавзолейӗ.

Владимир Ильич Ленин.

Ленин ĕçхалăхĕн çулпуçĕ, аслă вĕрентекенĕ, çывăх тусĕ пулнă. Вăл ĕççыннисен пурнăçне çăмăллатма тăрăшнă. Рабочисемпе хресченсен ачисем пурте вĕренччĕр, тенĕ. Эпир Ленин вĕрентнине асра тытатпăр. Вăл кăтартса хăварнисене туса пыратпăр.

Ленин ĕҫхалăхĕн ҫулпуҫĕ пулнă. Ĕҫхалăх Ленин ҫулĕпе пырать.

Колхозниксемпе рабочисем.

Колхозниксем ялта, рабочисем хулара пурӑнаççӗ. Колхозниксем тырпул тӑваççӗ, выльӑх-чӗрлӗх усраççӗ, пахчаçимӗç ӳстереççӗ. Рабочисем тӗрлӗ машинӑсем, нумай хутлӑ çуртсем тӑваççӗ. Вӗсемех атӑ-пушмак, кӗпе-тумтир çӗлеççӗ.

Колхозниксемпе рабочисем пӗр-пӗринпе туслӑ пурӑнаççӗ. Вӗсем пӗр-пӗрне яланах пулӑшаççӗ. Колхозниксемпе рабочисем килӗштерсе пурӑнни—пирӗн Çӗршывӑн тӗрекӗ.

Çурлапа мӑлатук - пирӗн герб.

Совет Çарĕ — пирĕн вăй.

Совет халăхĕ мирлĕ пурнăçшăн тăрăшать. Унăн лăпкă пурнăçне тăшмансем пăсасшăн.

Совет çыннисен лăпкă пурнăçне Совет Çарĕ хытă сыхлать.

Совет Çарне.

Çĕнĕ юрăсем юрлатпăр
эпир уçă сасăпа.
Совет Çарне ыр сунатпăр
пурте ăшă кăмăлпа!

Совет Çарĕ сывă пултăр!

Андриян Григорьевич Николаев.

Космос паттăрĕсенчен пĕри — чăваш халăхĕн ывăлĕ Андриян Григорьевич Николаев.

Вăл Чăваш республикинчи Сĕнтĕрвăрри районĕнчи Шуршăл ялĕнче çуралнă.

А. Г. Николаев ача чухнех ĕçе юратнă, ашшĕ-амăшне пулăшнă. Вăл тăрăшса вĕреннĕ, юлташĕсемпе туслă пулнă.

Андриян Григорьевич лётчик-космонавт, Совет Союзĕн Героĕ.

Андриян Григорьевич Николаев.

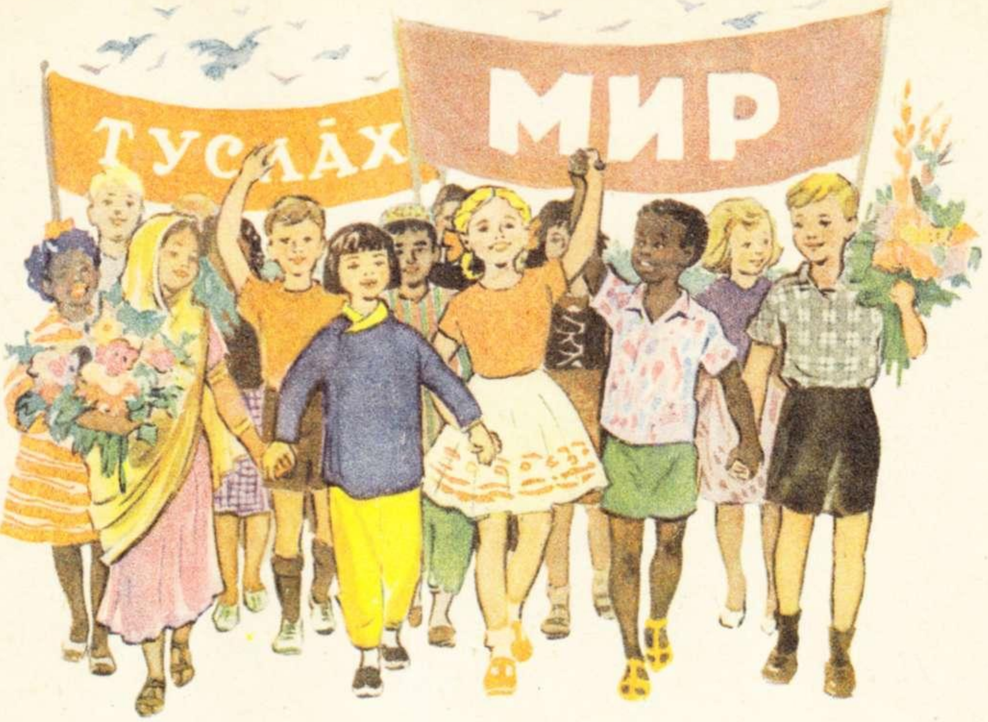

Пирĕн ĕмĕт.

Пирĕн ĕмĕт пит пысăк:
космос паттăрĕсем пек
эпир пурте пуласшăн,
космосра та вĕçесшĕн!

Эпир миршĕн!

Çĕнĕ пурнăç тума çуралнă эпир.
Телейлĕ пулма пире кирлĕ мир.
Пире вăрçă кирлĕ мар,
миршĕн пурте кар тăрар!

Ялан мир пултăр тĕнчере!

4С (ЧУВ) (075)
Н63

НИКОЛАЕВ ПЕТР НИКОЛАЕВИЧ

БУКВАРЬ ЧУВАШСКИЙ

Редактор *И. П. Егоров*
Оформление *Г. М. Онуфриевой*
Художественный редактор *А. А. Афиногенов*
Технический редактор *А. Ф. Никитина*
Корректор *Н. В. Васильева*

Подписано к печати 10/IX-1975 г.
Формат 70×90/16. Бумага офсетная № 2.
Физ. печ. л. 8,0+вкл. 0,5.
Усл. печ. л. 9,36+вкл. 0,59.
Учетно-изд. л. 8,41+вкл. 0,38.
Заказ № 3507. Тираж 20 000 экз.
Цена 26 коп.

Чувашское книжное издательство
Чебоксары, пр. Ленина, 4.

Типография № 1 Управления по делам
издательств, полиграфии и книжной
торговли Совета Министров
Чувашской АССР
Чебоксары, Канашское шоссе, 13.

Н $\frac{0661-0175}{М 136(03)-75}$ 141—75

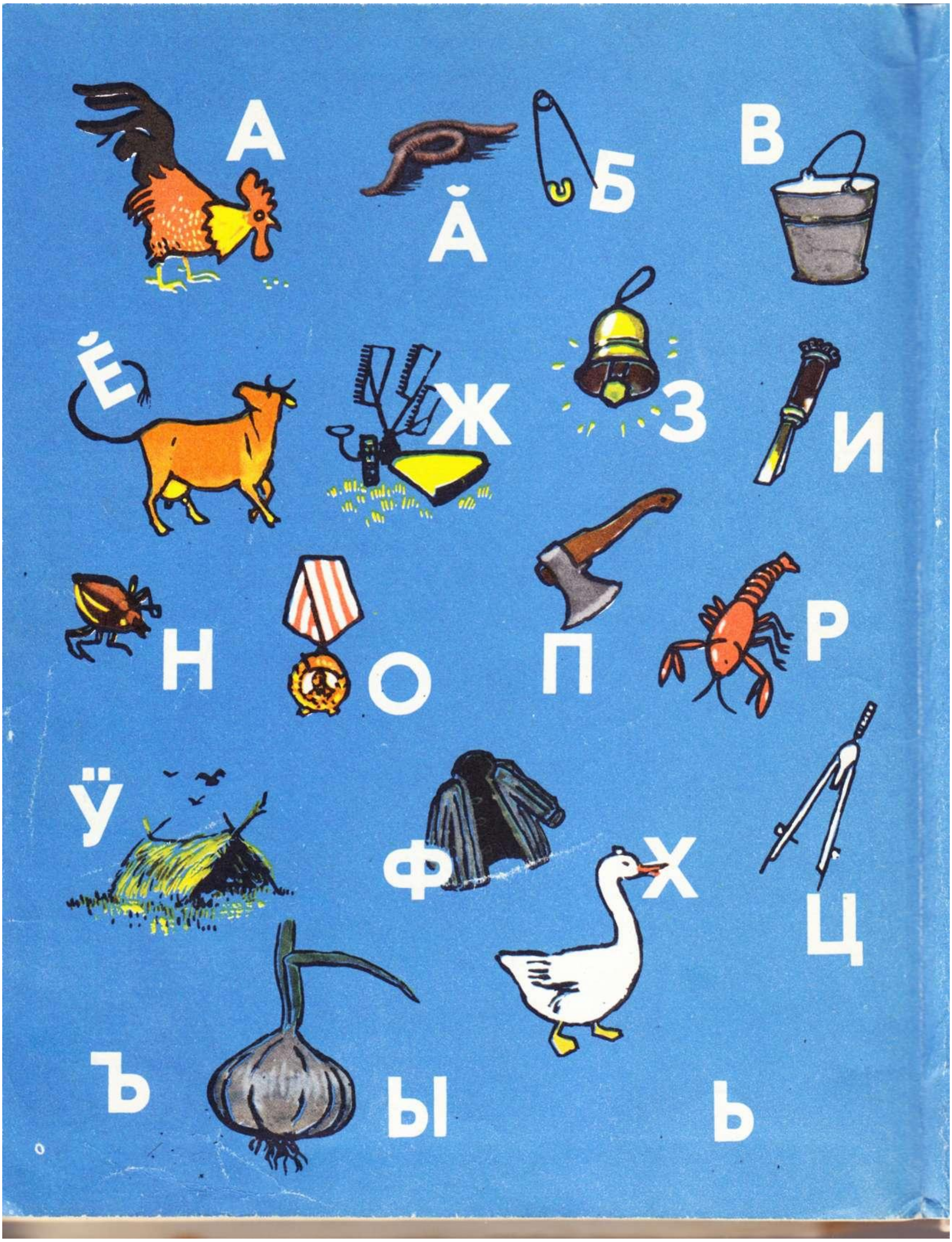
А
Б
В
Ӑ
Ё
Ж
З
И
Н
О
П
Р
Ӳ
Ф
Х
Ц
Ъ
Ы
Ь

Г
Д
Е
Ё
Й
К
Л
М
С
Ҫ
Т
У
Ч
Ш
Щ
Э
Ю
Я

26 коп.